

Mák Ferenc

Közszellemet alkotni és azt maradandólag fenntartani

Óbecse sajtótörténete a polgárosodás korában

Járatlan utakra téved az, aki Óbecse múltjának történeteit keresi a mögöttes időben. Akit érdekel a hajdani mezőváros históriája, népének élete, kultúrája és hagyományvilága, annak félbemaradt történetek kusza szövevényében kell rendet teremtenie. A múlt kutatója – végig a Tisza mentén – nincs abban a helyzetben, hogy kényelmes karosszékbe roskadva fellapozza régi monográfiák testes köteteit, vagy maga elé terítse a roskadozó levéltárak vaskos fólióit. Nem merülhet el balladagyűjtemények vagy csokorba gyűjtött népdalok világában sem, mint ahogyan nyomtalanul eltűnt – sok egyéb mellett – a pásztorkodás vagy a halászélet emléke is. Érezhette ezt százharminc évvel ezelőtt a meszesi vidékről a városunkba került Szászy István, választott községi orvos is, amikor – hiányolva a tiszai balladákat – Perő Terka négy történetében énekelte meg mindazt, ami nélkül elképzelhetetlen a táj emberének élete: a szerelmet és a hűtlenséget, a csalást és megcsalottságot, a bosszút, a halált és a feloldhatatlan lelkiismeretfurdalást. (Kapott is érte a poeta hajnalra virágcsokrot háza bejáratának kilincsére!) Ám bármily szép is volt ez a költői vállalkozás, a történeti hűség igénye más utat rendel az érdeklődőnek.

Elképzelhetetlenül mély homály fenekéről kell előkaparni az apró tényeket annak, aki okszerű láncolatát keresi a történelmi múltnak, s ez már magáról a múltunk jellegéről is sok mindent elárul. Óbecsén és környékén soha nem volt olyan rendigényű – és rendteremtő erejű – az élet, hogy követhető emlékeket hagyott volna maga után. Jellemző, hogy nem találtatott egyetlen óbecsei polgár sem – pap, lelkész, tanító, ügyvéd, banktisztviselő, kereskedő vagy postai alkalmazott – aki emlékiratot hagyott volna maga után, aki érdemesnek tartotta volna életének történetét, a közösséghez tartozás élményét írásban is megörökíteni. És mégis: vannak bámulatba ejtően

szép és gazdag életpályák, melyeknek érdemes a nyomába szegődni. Újságokba, jegyzőkönyvekbe, iskolai évkönyvekbe rejtett események segítenek felépíteni a vélt életutak történeteit, az egyén és a közösség sorsának emlékezésére érdemes epizódjait. Ám ehhez is meg kell lelni magukat a forrásokat, ami ugyancsak törékeny lehetőség. Az óbecsei ember életének apró és hatalmas történeteit a helybe kiadott sajtó őrzi a leghívebben; de hát hol vannak az újságok, hogy fellapozza őket a történeti érdeklődés?

Óbecse sajtótörténete jószerével máig feltáratlan. Páll Sándor 1989-ben megjelent *Bečejska bibliografija – Becse bibliográfiája 1805–1944* című, a vidékünkön mindenképpen úttörő munkája zárófejezeteként közölte a *Becsei nyomdászat 1879–1944* című tanulmányát, ám ebben is csak érinti városunk újság- és lapkiadásának történetét.¹ Kapcsolatokat tárt föl lapkiadók, szerkesztőségek és nyomdák között, periodikatörténettel érdemben azonban ő sem foglalkozott. Ennek ellenére Páll Sándor hívta fel rá a figyelmet: ha városunkban lett volna nyomda, az első lap a ténylegesnél két évtizeddel korábban, 1860 táján jelenhetett volna meg. A források szerint ugyanis Đorđe Radić (Radics György) a *Srpski dnevnik* 1861. szeptember 6-i és 22-i számában előfizetési felhívást tett közzé a megalapítandó *Seljak* című lapra. A későbbi szerkesztői üzenetekből kiderül, Radics már a lap megjelenése előtt áttette székhelyét Ó-Becséről Újvidékre, feltehetően a helybeli adottságok – elsősorban a megfelelő nyomda – hiánya kényszerítette őt

¹ Pál Sándor dr.: *Bečejska bibliografija – Becse bibliográfiája 1805–1944*; *Becse – Városi Múzeum és Képtár*, 1989. 255 p. Benne: *Becsei nyomdászat 1879–1944*; 223–235. p.

a város elhagyására.² Még egy évtizednek kellett elmúlnia ahhoz, hogy az 1867-es kiegyezés és a Tiszai Koronakerületnek – a districtusnak – az 1870-ben történt pénzbeli megváltása általi felszámolása kellett ahhoz, hogy megnyíljanak a polgárosodás, a polgári vállalkozás előtti lehetőségek. Az úrbéri jogok megváltásával (megvásárlásával) Ó-Becse³ – és vele együtt valamennyi Tisza menti település – a maga ura lett; a kincstár iránti kötelezettségén kívül semmilyen földesúr iránt nem volt elkötelezve, a mezővárost megillető földterülettel, s az azokból származó jövedelmekkel maga rendelkezett. Az 1870. február 26-án aláírt *Váltsági szerződés* (és az 1870. XXVI. t. cz.) szabaddá tette Ó-Becse polgárait, megteremtve ezzel a szabad vállalkozás, a polgári felemelkedés lehetőségét.

Ezzel együtt is tizenkét esztendőnek kellett elmúlnia ahhoz, hogy a vármegye székhelyén, Zomborban megjelenő *Bácska* hírül adhassa: a magyar földművelők számára *Bácskai Gazda* címmel gazdasági lap fog megjelenni Ó-Becsen. A hír szerint „Zsótér Andor szerkesztése alatt havonként kétszer megjelenő gazdasági szaklap indult meg. Évi ára 3 frt. Az első szám úgy van összeállítva, hogy minden paraszt gazdának érdemes járnia.” A tudósító, vagy a *Bácska* szerkesztője még hozzátette: „Vajha fönmaradhatna!” – ami a megbukott lapkezdeményezések gyakoriságára is utalhat.⁴ A hírlap – melynek egyetlen példánya sem lelhető meg a közgyűjte-

ményekben⁵ – meghatározó szerepet játszott a később járásosztási perként elhíresült közlegelői kisajátítás nagy-nagy háborúja első szakaszában. Az ó-becsei Pesti István 1883 márciusában arról számolt be a *Bácska* olvasóinak, hogy a járásosztás ügye végzetesen megosztotta a város lakosságát, s ebben nagy szerepe volt Zsótér Andornak is. „Az Ó-Becsen megjelenő Bácskai Gazda, az ó-becsei gazdasági társulat közlönye folyó évi 3-ik számában a járásfelosztás kérdésével foglalkozván, minden betűjéből a szándékos félre vezetés, az osztás mellett feltűnően meleg érdeklődés és a dolgoknak nem igazi színökben való feltűntetése foglaltatik. [...] A Bácskai Gazda szerkesztője Zs. A. [...] a gazdasági társulat elnöke is egyszersmind; a vezércikk senki által aláírva nem lévén, feltehető, hogy a lap vezércikkeit maga a szerkesztő írja, s tekintve az egész cikket végig ömlő, az osztást mindenkire ráerőszakoló hangulatot, lehetetlen az embernek el nem nevetnie magát.”⁶ Ebből vita kerekedhetett, mert Pesti István hamarosan megjelentette viszontválaszát is.⁷ Fárbas József visszaemlékezésében úgy szerepel, hogy Zsótér Andor „Bácskai Gazda címen gazdasági és szépirodalmi lapot indított 1884-ben, s bár nem sokáig élt e lap, [...] de úttörő volt itt a kultúrpusztaságban”.⁸ Megállapítása azonban tévesnek bizonyult, a *Bácskai Gazda* létezéséről 1882–1883-ból vannak adatok, a lap 1884-ben már nem jelent meg.

A dúsgazdag földbirtokos – a reánk maradt emlékezet szerint – valójában istápolója és gyámolítója volt a városnak. Zsótér Andor ősi szege-di család sarja volt – atyja, idősebb Zsótér Andor kiérdemelte és királyi adományként büszkén

2 Pál Sándor i. m. 223–224. p. – Radics Györgyöt Đorde Radić néven jeles közgazdászként tartja számon a szerb történetírás. Az 1839. április 22-én Nagy-Becskereken született és Prágában tanult tudós, közgazdasági ismereteit svájci, franciaországi, belgiumi, hollandiai és németországi tanulmányútja során mélyítette el. Ezt követően Szerbiában telepedett le, ahol előbb Pozsarevácon, majd Kraljevóban, ezt követően pedig Montenegró fővárosában, Cetinjében is gazdasági iskolát alapított. Érdemének tekintik, hogy a két délszláv államban ő alapozta meg a mezőgazdasági tudományokat, ezért még életében a Szerb Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává választották. 1867-ben Újvidéken nyomtatta ki fő művét, a *Vodja pri gazdovanju* (Gazdasági útmutató) című munkáját. A *Seljak* című lapot 1862-től jelentette meg.

3 A város neve 1902-ben központi rendelet alapján Ó-Becseről Óbecsére változott. Tanulmányomban – ennek megfelelően – mindkét változatot használom, s ez sajtótörténeti szempontból is lényeges. Az *Ó-Becse és Vidéke* című lap 1902. június 1-től *Óbecse és Vidéke* címen jelent meg, s ez a kettősség a további hivatkozásokban is szerepel.

4 *Bácskai Gazda* – Gazdasági lap magyar földművelők számára. Bácska, 1882. június 6., melléklet 2. p.

5 Simonyi Mária a magyar politikai sajtó történetéről írt doktori értekezésében az olvasható, hogy „a lap fennmaradt példányai az óbecsei múzeum könyvtárában találhatóak”, onnan azonban az 1960-as évek végén eltűntek. Simonyi Mária munkájában – átvéve és tovább bonyolítva Fárbas József tévedését – úgy vélte, a *Bácskai Gazda* 1884–1888 között jelent meg, a *Bácska* idézett híradása azonban egészen mást bizonyít. – Lásd: Simonyi Mária: **A magyar politikai sajtó története 1918-ig a mai Vajdaság területén**; Tóthfalu – Logos, 2003. 299–300. p.

6 Pesti István: **Néhány szó az ó-becsei járásosztás kérdéséhez**; *Bácska*, 1883. március 20., melléklet 2–3. p.

7 Pesti István: **Viszon válasz-féle** – Ó-Becse, 1883. április 9. (Válasz a *Bácskai Gazda* cikkére); *Bácska*, 1883. április 17., melléklet 1–2. p.

8 Fárbas József: **Id. Zsótér Andor nagybirtokos**; *Tiszavidék*, 1932. április 17., 3. p.

viselte a magyar nemesi rangot és a szatymazi előnevet –, a földművelés mellett gabonakereskedéssel is foglalkozott, s hajózási vállalatával a vízenjáróknak ahhoz a legendás társaságához tartozott, akiknek Tömörkény István külön könyvet is szentelt. Az ifjú Zsótér Andor gazdasági tanulmányai elvégzése után szinte benősült Ó-Becsebe, feleségül vette a gazdag Ginder Ignác egyetlen leányát, és ezzel bebocsátást nyert a Tisza menti város elit társaságába. Az ifjú nő azal hálálta meg az iránta tanúsított jóindulatot, hogy az első pillanattól kezdve minden tudását a városi közélet javára fordította: első volt, aki megszervezte Ó-Becse gazdatársadalmát. Ő alapította meg az első világháború végéig példaszerűen működő Gazdagkört, és – ahogyan életrajzírója, Fárbás József fogalmazott –: „műveltségével, szép tudásával, okszerű, gyakorlati gazdálkodásával oktatója, példaadója volt a gazdaközösségnek”.⁹ Felvilágosult gondolkodása és a közösség iránti elkötelezettsége alakját hamar a figyelem középpontjába állította, olyannyira, hogy vidékünk polgári felemelkedésének évtizedeiben Szulik Józseffel, Milkó Ignáccal és Grünbaum Pállal együtt vezetői és irányítói voltak „minden hazafias, politikai, községi és társadalmi mozgalomnak”. Egyik lelkes támogatója, majd öt évig elnöke is volt a Magyar Népkörnek, élére állt a könyvtár-mozgalomnak, és támogatta minden kulturális megmozdulást. Így került sor a *Bácskai Gazda* lapkezdeményezésre is, majd amikor ez nem sikerült, lelkesen támogatta Szulik József, Grünbaum Pál és Löwy Lajos már szerencsésebb csillagzat alatt megszületett lapalapítási tervét, az *Ó-Becse és Vidéke* megjelenését, melybe azután Öreg Agrárius néven írásaival is szerepelt.

Halálakor Óbecse közönsége nevében így búcsúzott tőle az Óbecse és Vidéke cikkírója: Zsótér Andor „elévülhetetlen érdemeket szerzett a polgári fiúiskola létesítése és felvirágoztatása körül, amely az ő elnöksége alatt példás virágzásnak indult. Szeretettel foglalkozott az egyetlen felsőbb iskolánkkal, de amikor látta a község szűkmarkúságát, fájó szívvel vált meg terhes állásától. A rkath. hitközségnek is több éven át tevékeny tagja és a rk. iskolaszék világi elnöke volt.” Fordult azonban a világ kereke, új idők jöttek,

amelyben Zsótér Andor már nem érezte jól magát, ezért elhagyta Óbecsét, és az ősi fészekbe, Szegedre költözött. 1907. április 13-án onnan érkezett a halálhíre: „Idősb szatymazi Zsótér Andor nagybirtokos, helyi társadalmunk egyik legtiszteltebb és legtekingintélyesebb tagja [...] elhunyt.”¹⁰

Ó-Becse és Vidéke

A vármegye hivatalos közlönye, a Zomborban megjelenő *Bácska* 1888. június 5-én a harmadik oldalon egyetlen rövid mondatban tájékoztatta olvasóit, hogy „Ó-Becse és Vidéke cím alatt dr. Grünbaum Pál július 1-jén társadalmi lapot indít”. Egy hónappal később már kész tényként közölte: „Ó-Becse és Vidéke cím alatt új társadalmi vegyes tartalmú hetilap indult meg július 1-jével Ó-Becsen dr. Grünbaum Pál szerkesztése mellett. Előfizetési ára egész évre 4 frt.”¹¹ A lap első száma mindjárt hat oldalon jelent meg, kétoldalas hirdetési melléklettel, ami önmagában is a gazdasági érdekeltséget jelezte. Felelős szerkesztője dr. Grünbaum Pál volt, társzerkesztőként Grósch Vilmost, főmunkatársként pedig Rózsa J. Dezsőt jegyezték. Grósch Vilmos a város akkori helyettes jegyzője hamosan – egyéb irányú elfoglaltságára hivatkozva – 1888. augusztus 12-én lemondott társszerkesztői tisztségéről, helyébe a nagy tekintélyű tanító, Szűcs János lépett. Az *Ó-Becse és Vidéke*, 1888. szeptember 9-től dr. Grünbaum Pál felelős szerkesztő irányításával, Szűcs János társszerkesztő közreműködésével jelent meg. Nyomatott Löwy Lajos könyvnyomdájában, kiadóhivatalként ugyancsak Löwy Lajos könyvnyomdája és papírkereskedése van feltüntetve.

A lapkezdeményezés mögött három személy összefogása állt: Grünbaum Pál hatalmas becsvágtyól fűtött ifjú, aki nem sokkal korábban nyitott ügyvédi irodát Ó-Becsen, Szulik József apátplébános, akkor már országos hírű költő, közkézen forgó irodalomtörténeti tankönyv szerzője, és Löwy Lajos nyomdatulajdonos. Maga Grünbaum Pál – akkor már Galambos Pálként 1908-ban, Löwy (Lévai) Lajos nyomdász halálakor így emlékezett az indulásra: Gombos Béla szolgabíró nem rejtette véka alá a lappal szembeni fenntartásait: „Emlékszem a bajai diák életemből,

¹⁰ *Idősb Zsótér Andor; Óbecse és Vidéke, 1907. április 14., 2. p. és 4. p.*

¹¹ *Ó-Becse és Vidéke; Bácska, 1888. július 6., 2. p.*

⁹ U. o.

milyen a vidéki újságírás” – mondotta némi író-niával. Debelyácsky Izidor figyelmeztette: „Nem lesz rossz ügyvéd úr, amíg tisztességesen csinálják a dolgukat. De ha komiszkodnak – mint sok kis lap szokta –, akkor röviden elbánunk majd magukkal.” Csupor Gyula ügyvéd, akkor már országosan ismert költő visszafogottan üdvözölte a kezdeményezést, igazából azonban sosem nézte jó szemmel az ó-becsei lap indulását. Vissy Károly kerületi királyi közjegyző, Milkó Ignác járási orvos, Zsótér Andor földbirtokos és Dörner Márton postamester azonban „lelkes örömmel üdvözölték az eszmét, de mindenekfelett babajgatott, gyámolított, lelkesített és szívvel-lélekkel oldalunk mellé állotta boldogult Szulik. Kibékült azzal, hogy én zsidó gyerek voltam.”¹²:

A harmadik szám megjelenését követően azután egy eleddig titokzatos – s. – szignójú szerző, akinek első tudósítása 1887. szeptember 20-án jelent meg a *Bácskában*¹³, s akit a zombori szerkesztő hónapok múltán is arra kért „Legyen szíves a nevét tudatni!”¹⁴, az – s. – mögött rejtőzködő Fárbás József az *Ó-Becse és Vidéke* megjelenését így méltatta: „Nagy falu, nagy mezővárosban laktunk eddig, folyó hó elseje óta azonban a nagy városok sorába léptettünk elő, legalább részesültünk abban a kedvezményben, amiben nem minden város [részesül]. Abban tudniillik, hogy reggeli kávénk mellett *Ó-Becse és Vidéke* című lapot minden vasárnap kényelemmel, alaposan, á-tól z-ig elolvashattuk. Büszke érzet fog el bennünket, olvashatván saját lapunkat, mely kimerítően tárja elénk egy egész hét mozzanatait.” A tudósító úgy vélte, jó szolgálónak, „jó katonának, sőt, népfelkelőnek is be fog válni” a lap, feltéve, ha kerüli a személyeskedés legcsekélyebb szándékát, ha ápolja és fölntartja a nemzetiségek közti egyetértést, s ha távol tartja magától a vidéki lapokra oly jellemző pártoskodás borzalmas indulatait. „Hogy a lap

szükséges-e?” – kérdezi a cikk írója – nos, erről a városban erősen megoszlanak a vélemények. Ő, a fölvilágosult néptanító azonban úgy látja: oly korban élünk, amikor „a legcsekélyebb szellemi termelék is hasznos [...]. Ha pedig valami hasznosot hajt, ez mindenesetre anyagi vagy szellemi tekintetben nyereség. Vagyis pótolása valaminek, ami eddig hiányzott, vagyis ami szükséges volt, így Ó-Becse és Vidéke megjelenése szükséges volt.” Annál is inkább, mert megjelenésével „az olvasók, a szellemi munkások száma szaporodik, az ember nemesedik, a társadalomnak hasznos tagjává válik, s ebben az egyedüli érdem Ó-Becse és Vidékét illeti meg. [...] Üdvözljük tehát újszülöttünket, s többrendbeli 10–50 és több éves jubileumot is kívánunk neki.”¹⁵

Ugyanő, Fárbás József, Óbecse jeles krónikása, négy évtizeddel később, így emlékezett a harmincegy évfolyamot megélt, és 1918-ban megszűnt hetilapra – melynek mindvégig ő volt az egyik leghűségesebb tudósítója –: „Abban az időben ez nagy újítás volt, és szenzáció számba ment, hogy egy községben is (bár a Bácskának legnagyobb falujában) fenntartható és előállítható legyen egy rendes, nívón álló helyi hírlap.” Nemcsak azért volt nagy dolog az *Ó-Becse és Vidéke* megszületése és életrevalóságának bizonyossága, mert mögötte állt egy olyan nyomda (Löwy Lajos nyomdaintézete), amilyennel a környék városai közül senki sem büszkélkedhetett, hanem azért is, mert a város lakossága már eljutott a polgárosodásnak arra a fokára, amikor a világban történő tájékozódás a mindennapi igények szintjén jelentkezett, s a polgár, a tájékozódását biztosító sajtóra költeni is hajlandónak bizonyult.¹⁶ Bács-Bodrog vármegyében akkoriban csak a zombori *Bácska* (1878), a szabadkai *Bácskai Hírlap* (1880), az újvidéki *Újvidék* (1885) és a zentai *Zentai Friss Újság* (1886) jelentek meg, és teremtettek maguknak olvasói kört.

12 *Cató: Emlékezés a mi kiadónkról – Lévai Lajos 1853–1908; Óbecse és Vidéke, 1908. április 19., 2. p.*

13 – s. –: *Ó-Becse, 1887. szeptember 15.*; *Bácska, 1887. szeptember 20., 3. p.* – *A Tanügyi mozgalmak című rovatban.*

14 – s. –: *Iparoktatásunk. Ó-Becséről írják; Bácska, 1888. január 10., 2–3. p.* – *Nem derül ki, hogy Fárbás József eleget tett-e a felszólításnak. Feltehetően igen, hisz ezt követően éveken át lelkiismeretes tudósítója maradt a Bácskának, akkor is, amikor az Ó-Becse és Vidéke főmunkatársa volt*

15 – s. –: *Ó-Becse, 1888. júl. 14.*; *Bácska, 1888. július 17., melléklet 2. p.*

16 – s. –: *Kik írtak 40 év előtt a helyi lapban? – Emlékezzünk régiekről; Tiszavidék, 1929. március 31., 2. p.*

A felelős szerkesztő, Grünbaum Pál – aki később Galambosra magyarosította a nevét¹⁷ – ugyan aláírásával nem jelezte, de minden kétséget kizáróan ő fogalmazta meg a lap első, programadó vezércikkét. *Mi a célunk?* – kérdezte, s azonnal felelt is rá –: a községi társadalom tökéletesítése. „A helyesen berendezett községi társadalom mellett találjuk az egyének életében is a helyes berendezést – fejtette ki a programját. – Ott, ahol az egészséges alapon nyugvó községi társadalom jó létnek örvend, ott az egyesek nyomorán is könnyen segítve van. Hol a községi társadalmat a kor kipróbált irányeszméi vezérlik és a tiszta erkölcs tana hatja át – ott az egyesek szellemi élete vissza nem maradhat, el nem korcsosodik, és ott az egyes ember érzelmi világában is csak nemes czélok után törekszik. Nekünk tehát az a legerősebb meggyőződésünk, hogy az egyes ember élete el nem választható a községi társadalom életétől, épp ezért *első törekvésünknek* is oda kell irányulnia, hogy ezen községi társadalom tagjaiban azon tudatot ébresszük és erősítsük, hogy nekiök épp úgy kell gondolkodniok a magok községi társadalmi életök fenntartásáról, mint a saját életök jóvoltáról. Ezen tudat ébresztése és erősítése az úgynevezett közszellem megteremtése és fenntartása. Közszellemet alkotni és azt maradandólag fenntartani csak akkor lehetséges, ha abban a közszellem kiművelésében kizárólag az üdvös, nemes, igazságos és mindenképp felettébb erkölcsös czélok egyedül az irányt adók.” A közszellem építése azonban Grünbaum Pál szerint nem lehet egyes, egymástól elszigetelten élő emberek feladata, megfelelő „organum” kell ahhoz, hogy a tervek, a szándékok, a gondolatok és a törekvések közkinccsé váljanak. Erre a legmegfelelőbb fórum a sajtó, hiszen annak eredendő lényege, hogy „egyszerre képes tolmácsolni az illető társadalom kiváló tagjainak szellemét [...]. Csak a sajtó segítségével juthat el a kiválóbbak lelke a többé-kevésbé visszamaradottakhoz, és ott, hol homály honolt, világosság lesz. Hogy ez elérhető legyen, a tár-

sadalom ama kiváló tagjainak egyetértésére van szükségünk, azon egyetértésre, melynél egyaránt tisztelve marad mindenkinek a közjólétre irányzott elve és véleménye, akármely vallás, nemzetiség, faj- vagy osztályhoz tartozzék.” Az eszmék kicserélésének igazi tere más nem lehet, mint a sajtó. Íme a sajtó nagy fontossága! Ezért döntött úgy, hogy a Tisza-parti városban útjára indítja az *Ó-Becse és Vidéke* című hetilapot, fórumot teremtve ezzel minden, a közösség sorsát javítani igyekvő szándéknak. Szándékunk – fejtette ki a programját – azon „közakaratot kiművelni”, pártolni és gyarapítani, amely a községi társadalom folytonos gyarapítására törekszik.¹⁸

Hogy miben látta Grünbaum Pál a községi társadalom helyzetének a javítását? Hosszan sorolta: mindenkor szorgalmazni fogják a szellemi élet gyarapodását, a népiskolák ügyének pártolását, a közoktatás színvonalának javítását, a helyi igényeknek megfelelő középtanoda fölállítását. A „jóizlés fejlesztése érdekében” külön rovatot szánnak „a művészet-irodalom nevezetesebb terméneinek, és *teremteni akarunk egy helyi szépművészeti és irodalmi életet.*” Fokozott éberséggel fognak ügyelni a gazdaságra, szorgalmazva annak fejlődését és gyarapodását, az igyekvő iparos polgárság ügyeinek támogatására, a kereskedelem fejlesztésére, a forgalom, az úthálózat állapotának javítására, a vasútépítésre, a közbiztonság fejlesztésére, és a „filantrópia” (a kórház, az aggok háza, az árvaház és a szociális segélyezés) intézményének megteremtésére. Továbbá, „A jó egyetértés megteremtése végett törekvésünk lesz a mindennapi életben a politika és más viszályok által ébresztett ellentéteket a társadalmi téren kiegyenlíteni, egymás megbecsülését előmozdítani, a társas életet élénkíteni, szebbé, elevenebbé tenni, az egyesületi, köri, vagy szövetkezeti életet szabályozni, ellenőrizni, fejleszteni és véleményt adni nekik.”

A sajtó biztosította nyilvánosság előtt minden igyekezetükkel azon lesznek, hogy „a közösségek autonóm jogukat egészen élvezhessék, a községi hatóságok tagjai teendőiket pontosan teljesítsék, hogy a községi képviselő, illetve a képviselő testületnek akarata az legyen, mely leginkább megfelel a közösség akaratának, hogy

17 **Névmagyarosítás** – *Lapunk felelős szerkesztője nevét megmagyarosította. Erről a hivatalos lap augusztus 1-sői száma hoz értesítést a mely szerint dr. Grünbaum Pál óbecsei ügyvéd és kiskorú gyermekei (...) vezették nevüket „Galambos”-ra magyarosították. Így a mai számmal már a felelős szerkesztőnk: dr. Galambos Pál néven szerepel. Óbecse és Vidéke, 1904. augusztus 7., 3. p.*

18 **Mi a célunk?**; *Ó-Becse és Vidéke*; 1888. július 1., 1–3. p.

a községi ügyek elintézésénél valamely osztály-, vagy egyes ember külön érdeke a többi osztályok vagy polgártársak rovására soha tekintetbe ne vétessék”, hogy az előljáróság és a képviselők kötelessége legyen lelkiismeretesen ügyelni arra, hogy „a községi háztartásban a legszigorúbb takarékoság, és ne a rendszertelenség, a deficzit és a polgártársak külön adóztatása uralkodjék”. Különösen fontos ez most, a „jelenleg létkérdésként fennforgó *legalőelkülönzési* ügy” esetében, mely egyformán érinti „a birtokosok jogait, a közönség érdekét, és a zsellerek helyébe jutott szegény néposztály jóvoltát”.

Így indult tehát újtára 1888. július elsején az *Ó-Becse és Vidéke* című hetilap. Kezdetben mindössze kettőszáz-háromszáz példányban nyomták ki, de amikor – a helyi érdekeltségből eredően – fölénybe került a központi, jószerevével Budapestről érkező lapokkal szemben, példányszáma ezerre is felkúszott. A helyi újság a sikerét minden bizonnyal annak köszönhetette, hogy – híven a felelős szerkesztő ígéretéhez – nem szegődött (legalább is látványosan nem) a politika szolgálatába. Ó-Becse mindenkor biztos bástyája volt a kormányzó szabadelvű pártnak – Grünbaum Pál az 1901-ben megtartott követválasztáskor a párt színeiben meg is mérettette magát – lapját azonban soha nem engedte át az indulatos pártvitáknak. Az 1888 végén, készült számvetésben a szerkesztőség büszkén állapította meg: az elmúlt fél év során nemcsak a vidék tollforgató férfiúinak a rokonszenvét, hanem hathatós pártfogását is megnyerték. „Biztosítottuk tehát a lap szellemi fennmaradását. [...] Addig, míg a nagy közönség ízlésének egy minden párton kívül álló, minden harag és gyűlölet nélkül vezérelt, minden osztály és társas kör jogos igényeit kielégítő lap tetszeni fog, addig lapunk fennmaradása anyagilag is biztosítottnak mondható. Veszni csak akkor fog, ha vidékünk társadalmában a közönség ízlése oda fog fajulni, hogy inkább hajlandó látni és olvasni a személyek elleni harcot, gyűlöletet, inkább az osztályok elleni izgatást, a társas körök közti ellenszenves versenyt, „Óvja a nagy gondviselő vidékünk társadalmát az ízlés eme elfajulásától” – állapította meg minden bizonnyal ezúttal is Grünbaum Pál felelős szerkesztő.¹⁹ További egy

év elmúltával már az is kiderült, hogy az *Ó-Becse és Vidéke* anyagilag is független maradhatott, nem szorult rá sem befolyásos személyek, sem intézmények vagy testületek, még kevésbé a pártok anyagi támogatására, hogy azért cserébe meggyőződését és függetlenségét kívülálló érdekeinek alárendelje. A szerkesztőség úgy látta, ha következetesen kitartanak a közjó szolgálat mellett, mindig számíthatnak a lakosság érdeklődésére, s amíg kitart mellettük az érdeklődés, a szabad szó jogát sem kell feláldozni.²⁰

Cató, a felelős szerkesztő – és a többiek

Grünbaum Pál kiváló érzékkel szerkesztette a hetilapot. Első, Catóként aláírt, a képviselő-testület üléséről készített beszámoló jellegű vezércikkében leszögezte: „Egyszer s mindenkorra tudtára adom azoknak, a kiket illet, hogy a felelős szerkesztő kegyelméből nekem adott ezen rovatban nemcsak ma, hanem bármikor úgy fogok írni, hogy az kizárólag az én hangulatomnak feleljen meg.”²¹ Vagyis: semmilyen befolyásolási kísérletnek nem fog engedni, és a lapot a saját meggyőződése és erkölcsi fölfogása szerint fogja szerkeszteni. Talán ezért történhetett, hogy Fárbas József, a hűséges pályatárs a közjó szolgálatának rendíthetetlen katonáját látta benne. „Alig volt városunk nyilván-életében közgazdasági, társadalmi, kulturális vagy jótékonyossági mozgalom, amelynek megteremtése körül ott ne láttuk volna őt az ő nagy és lelkes ambícióival, fáradhatatlan agilitásával és áldozatkészségével”²² – írta négy évtizeddel később a halotti búcsúztatójában.

Az óbecsei születésű Grünbaum Pál 1888 kora tavaszán reményekkel teli, ifjú ügyvédként nyitott irodát a város egy homályos szegletében. Huszonkilenc évesen tért haza Budapestről, ahol jogot tanult, s ahol az államtudományok neves tudósa, az íróként is népszerű Kenedi Géza irodájában végezte joggyakornoki éveit. A majd nem földi pályatárs, a padéi születésű jogtudor a Pesti Hírlap szerkesztőjeként lehetőséget biztosított a becsvágytól fűtött Grünbaum Pál számára tolla kipróbálására is, aki ily módon hazatértekor már

20 *Pro domo*; *Ó-Becse és Vidéke*, 1890. január 5., 1–2. p.

21 *Cató: A t. nagyteremből*; *Ó-Becse és Vidéke*, 1888. július 29., 1–2. p. *Cató első vezércikkét már korábban a zombori lapban jelentette meg: Cató: Az ifjúsághoz*; *Bácska*, 1888. március 30., 1. p.

22 – s. -: *Dr. Galambos Pál 1859–1931*; *Tiszavidék*, 1931. május 10., 2–3. p.

19 *Visszapillantás*; *Ó-Becse és Vidéke*, 1888. december 30., 1–2. p.

rendelkezett némi újságírói tapasztalattal. Ügyvédi pályája szédületes gyorsasággal ívelt felfelé, hamarosan a Tisza mente, majd az egész vármegye keresett, bűnügyekre szakosodott ügyvédje lett. „Bámulatos munkabírása volt” – írta róla a pályatárs –, az elkövetkező négy évtized során „sok üdvös dolgot valósított meg”; kezdeményezője és szorgalmazója volt szülővárosa, Óbecse társadalmi és gazdasági felemelésére irányuló valamennyi megmozdulásnak. 1889-ben már az élére állt a vármegyei vasútépítési mozgalomnak, és a pályatársak tanúsága szerint neki volt köszönhető, hogy a Tisza menti városok és települések bekapcsolódtak a vármegye vasúthálózatába. Az ő kapcsolatainak volt az eredménye, hogy Óbecse téli kikötőt, majd három irányba is kövezett országutat kapott, hogy a Ferenc-csatorna torkolatát Bácsföldvárról Óbecsére helyezték át, s hogy utcáin megjelent a villamos-világítás. Szegényházat, középiskolát, jó nevű népiskolákat teremtett a városnak, biztonságos intézményi alapokra helyezte az ármentesítést, s a Főter környékén épített új paloták (bírószáki palota, posta-palota) és középületek révén kialakította a város polgári arculata. Keményítő-gyárat létesített a városban, ám az 1896-ban leégett, a kender-, majd a cukorgyár megépítésére tett kísérletei azonban nem jártak eredménnyel. Pályája során szinte végig tagja volt a községi képviselő testületnek, s hosszú éveken át választott vármegyei képviselő volt. 1892-ben már az *Ó-Becsei első takarékpénztár* felügyelő bizottságának a tagja, s ettől kezdve egyre nagyobb szerep volt a bankok által irányított pénzvilágban is. 1901-ben dr. Tripolszky János elnök és Gombosfalvi Gonbos Béla vezérigazgató mellett aligazgatója²³, 1908-ban pedig már vezérigazgatója a 800 000 korona alaptőkével rendelkező *Kerületi hitelbank részvénytársaságnak*. Egy évvel később, 1909-ben – kiváló üzleti érzékkel – Galambos Pál átszervezte a város bankrendszerét, és a fúziók ré-

23 Mihók-féle *Magyar Compass* 1901/1902. XXIX-ik évfolyam. A nagyméltóságú m. kir. minisztériumok által ajánlott, és az „Osztrák-Magyar Bank” és több pénzügyi intézet által támogatott pénzügyi évkönyv. Szerkeszti dr. Galánthai Nagy Sándor; Budapest – Légrády Testvérek könyvnyomdája; I. rész. 1901: Bankok és takarékpénztárak a monarchiában, 920 p.; II. rész, 1902: Szövetkezetek, biztosító-, ipar- és közlekedési vállalatok, állam és városok pénzügye, 577–578. p.

vén létrehozta az 1 300 000 korona alaptőkével rendelkező, több mint 320 000 000 korona éves összforgalmú *Ó-Becsei első takarékpénztár és hitelbankot*, melynek vezérigazgatóként azonnal az élére állt.²⁴ „Szerencsés gazdasági vállalataival ritka szép vagyont szerzett – írta róla halálakor Fárbas József –, és minta gazdaságot létesített. A Galambos udvar arról lett híres, hogy ott minden üzletág és forgalom összpontosult.”²⁵ Nem csoda, hogy a társas élet minden szintjén – az egyesületi életben, a társaskörökben, a szociális segélyakciókban és a kulturális megmozdulásokban vezető szerephez jutott. 1889-től támogatója, mecénása volt az ifjú László (Laub) Fülöpnek, a pápai, a császári és a királyi udvarok későbbi keresett portréfestőjének, aki ifjúkorában, kezdő festőként négy-öt nyarat is Óbecsén töltött.

Grünbaum (Galambos) Pál felelős szerkesztőként Cató néven írta nevezetes vezércikkeit, melyekben nem egyszer saját céljait és elképzeléseit fogalmazta meg. Az árvízmentesítési és Tisza-szabályozási szándékai és a szociális törekvései nyomon követhetők a publicisztikájában is, a két évtizedes, nagy járásosztási per utolsó tíz évének pedig hűségese krónikása volt. Az *Ó-Becse és Vidéke* tárcarovatában előszeretettel ostromozta a maradiságot és a vidéki szűklátókörűség megnyilatkozásait. „Szellemes, gyorskezü író volt. [...] Becse kultúrájáról, előhaladásáról, fejlődéséről nem lehet megemlékezni az ő neve kiemelése nélkül.”²⁶ A felelős szerkesztő kiváló értelmiségi kört gyűjtött maga köré, ők biztosították az óbecsei hetilap vármegye-szerte elismert színvonalát.

A jellemükben kiváló íróink

Szulik József apátplébános – aki legszebb által megvalósulását látta az *Ó-Becse és Vidéke* elindulásában – egészen 1890-ben bekövetkezett haláláig munkatársa volt a lapnak. Az ő *A jó-*

24 Mihók-féle *Magyar Compass* 1909–1910. XXXVII-ik évfolyam. A nagyméltóságú m. kir. minisztériumok által ajánlott, és az „Osztrák-Magyar Bank” és több pénzügyi intézet által támogatott pénzügyi évkönyv. Szerkeszti dr. Galánthai Nagy Sándor; Budapest, I. rész. 1909: Pénz és hitelintézetek, 1288 p.; Horvát-Szlavonország, 1289–1568. p.; II. rész, 1910: Biztosító-, ipar- és közlekedési vállalatok, állam és városok pénzügye, 907–909. p.

25 – s. –: Dr. Galambos Pál 1859–1931; *Tiszavidék*, 1931. május 10., 2–3. p.

26 Fárbas József: Dr. Galambos Pál ügyvéd és lapszerkesztő; *Tiszavidék*, 1933. március 12., 3. p.

tékony szeretet című versével a címloldalon jelent meg az első szám, élén a Szent Pál leveléből vett idézettel: „Ha szeretet nincs, semmi sem vagyok. / A szeretet soha nem szűnik meg.” Ennél szebb gondolattal kevés lap jelent meg akkoriban Magyarországon. A negyedik oldalon pedig a költemény kapcsán személyének, áldásos működésének a méltatása volt olvasható. A költemény hónapokkal korábban – 1888 Pünkösdi hétfőjén – Grünbaum Pál nagy pártfogójának, Kenedi Gézának ó-becsei felolvasóestje üdvözlő bevezetőjeként hangzott el. Az emlékezetes „felolvasási est – volt olvasható a lap negyedik oldalának hírei között – minden kétséget kizáró módon igazolta, hogy városunk oly nagy intelligenciával bír, hogy országos híró író vagy művészt bármikor nem csak elfogadni, de kitüntetni is képes, különösen ha a mi szeretett prépostunk – mint maga is kitűnő író – az ily ünnepély élére áll.”²⁷

Szűcs János tanító szerkesztőként egészen kiváló gazdasági elemzésekben értékelte – gyakran ostromozta, ám olykor-olykor méltatta is – a város gazdasági eredményeit, a kereskedelem fejlesztése és az ipar gyámolítása terén tett bátortalan lépéseit. Mindjárt a lap indulásakor – belecsöppenne a járásosztási perpatvar, a *legelőelkülönzési viszály* kellős közepébe – kiderítette ugyanis, hogy Ó-Becse úgy indult neki a jövőjét alapvetően átalakító közvagyon-felosztási akciónak, hogy voltaképpen azt sem tudta, milyen földterületek vannak a birtokában. „Kerestem a tanítóföldeket – írta leleplező cikkében. – Miután a birtokviszonyokat illetőleg mindig első s leghitelesebb fórum a telekkönyv, megnéztem azt és találtam néhány □ öl híján 80 láncot. A még hiányzó 9 lánc is meg fog kerülni; hogy megvan, de más, és nem a község kezén, az tény, vannak már erre is adataim.”²⁸ Hamarosan kiderült azonban, hogy a községnek még rendes leltára sem volt, s ekkor Szűcs János *Nincs leltár – nincs ellenőrzés* című remek publicisztikájában könyörtelenül leleplezte a városi vezetés könnyelmű, felelőtlen magatartását. A történet Mikszáth Kálmán tollára illő: „Hogy rendes leltár nem volt, bizonyítja azon gyönyörűséges állapot is, hogy

egy bíró nem vesz át elődjétől semmit és nem ad át utódjának semmit. [...] Híven és lelkiismeretesen összeállított leltárral nem adja át neki senki a község vagyonát. [...] nagyon természetes, hogy nem is kezelheti a község vagyonát rendesen. [...] Tény az, hogy ezen tájékozatlanság következtében a község magánvagyonának jelentékeny része, a csikériai községi szállás, könnyen elúszhatott volna. Tény az, hogy a tanítóföldek és mészárszékföldek jó részét, a kántorföldeket egészen bitorolják olyanok, kiknek ahhoz semmi közük. Tény az, hogy az utóbbi földeket évek hosszú során át lopkodták a várostól.”²⁹ A város vagyonának felelőtlen kezelése akkor a jegyző hivatalába került, és ez a hivatalnoki kar egy részét neves és nemzetes tanítónk ellen fordította. Évtizedekkel később Fárbas József úgy látta, Szűcs Jenő érdeme volt, hogy a község területén megszűnt a rabló-gazdálkodás, és bekövetkezett a vagyon számbavétele és a szigorú ellenőrzés.³⁰

A csúrogi születésű Szűcs Jánost Szulik József akkori apátplébános még Kalocsán a tanítóképzőben fedezte fel, az ifjú kiváló képességeivel hamar felhívta magára a figyelmet. Nem csoda, hogy a végzett tanító pártfogója révén már 1878-ban Ó-Becsen kapott állást, s volt 1912-ben bekövetkezett haláláig nemzedékek elhivatott oktatója és nevelője, közösségének pedig hűségese szolgálója. A Pályatárs Fárbas József már idézett visszaemlékezésében úgy emlékezett rá, mint aki a közélet teljes frontján vállalt munkát, mozgatója volt a város társadalmi életének, és akit kiváló képességei a közmegbecsülés magaslataira emeltek.³¹ Szinte nem is volt a városban olyan egyesület vagy társaság, melynek munkájában ne vállalt volna meghatározó szerepet. Kiváló pedagógiai szakíró hírében állt, tanulmányait gyakran olvasta föl a Tisza menti és vármegyei szakmai találkozókön.

Szűcs János vérbeli pedagógusként Óbecse kiváló társadalomrajzát adta, amikor a tervezett középiskola jellegéről szóló vitában megszólalt. „Nálunk főképpen a középosztály művelése

27 Szulik József: *A jótékony szeretet*; Ó-Becse és Vidéke; 1888. július 1., 1. p. és 4. p.

28 Sz. J. [Szűcs János]: *A községi szállás*; Ó-Becse és Vidéke, 1888. november 18., 2–3. p.

29 Sz.: *Nincs leltár – nincs ellenőrzés*; Ó-Becse és Vidéke, 1888. december 2., 1–2. p. és Sz.: *Megint a községi szállás!*; Ó-Becse és Vidéke, 1888. december 16., 1–2. p.

30 –s.–: *Kik irtak 40 év előtt a helyi lapban?* – Emlékezzünk régiekről; Tiszavidék, 1929. március 31., 2. p.

31 Fárbas József: *Szűcs János tanító*; Tiszavidék, 1932. szeptember 25., 3. p.

szempontjából van szükség egy magasabb tanintézetre, melyet, ha a magunk jószántából fel nem állítunk, úgy a kormány által fogunk annak felállítására szoríttatni. [...] Nekünk nem azért van szükségünk egy magasabb tanintézetre, mert fiainkat tudományos pályára szánjuk, mert belőlük jogászokat, papokat, orvosokat, tanárokat akarunk nevelni, hanem azért, hogy gazdáink, iparosaink és kereskedőink gyerekei, kik többnyire atyjuk örökébe lépnek, az ő állásuknak, az ő foglalkozásuk igényeinek megfelelő oktatásban részesüljenek, oly ismereteket szerezzenek, amelyek mellett, hogy lelkükre művelő befolyással vannak, a gyakorlati életben leginkább szükségesek. Tehát olyan intézetet kell felállítanunk, mely különösen a gyakorlati életben hasznavehető ismeretek tanítására fekteti a főszűlyt, s így a középosztály igényeinek felel meg legjobban, azon osztály igényeinek, mely gyermekeit nem iskoláztatja évekig, hanem azokat két-három évi iskolázás után kereskedésre, mesterségre vagy gazdálkodásra fogja. Ezeknek olyan iskola kell, mely a tanítás főszűlyát a közhasznú ismeretekre, mennyiségtanra és rajzolásra fekteti, ezek mellett a lélek művelését gondozza, és hozzá módot nyújt azon szülőknek is arra, hogy gyermekeiket itthon taníttassák, kik azokat tovább képezni és tudományos pályára neveltetni akarják. És ez az iskola a reáliskola.”³² Darázsfészkek volt akkoriban Óbecsén a középtanoda felállításának kérdése, a reáltanoda ötletével szemben voltak, akik polgári iskolát, mások viszont algymnasiumot szerettek volna alapítani a városban. A járásosztás mellett ez osztotta meg leginkább a lakosságot: valóságos frontok alakultak ki a különböző érdekeltségű polgárok táborai között.

Hogy büntetlenül nem lehet gazdasági-hatalmi érdekeket és érdekeltségeket sérteni, azt Szűcs János tanító úr hamarosan a saját sorsában tapasztalhatta meg. A Szulik József halálát követő – akkoriban botrányosan elhíresült – plébános-választás során az *Ó-Becse és Vidéke* társszerkesztője egy indulatos írásában erőszakos hivatalfoglalással vádolta meg, az egyébként nagy szavazat-aránnyal megválasztott Fonyó

Pált.³³ Az ügyben ugyan indult érseki vizsgálat is, Szűcs János azonban nem várva meg annak eredményét, lapjában az új plébánost nem kívánatos személynek minősítette. Tudósítására a *Bácskában* Egy tanító aláírással fulmináns cikk jelent meg ellene, melyben a szerző Szűcs János eljárását erkölcstelennek minősítette, és követelte az általa megvádolt plébános megkövetését. Sőt, ennél is tovább ment, kijelentette: „Mi az ilyen embereknek nem tanácsoljuk, hanem egyenesen követeljük tőlük, mondjanak le arról a tisztes állásról, melyet elfoglalnak, mert arra magokat méltatlannak mutatták. [...] ha ön önérzetes ember, nem maradhat tovább Ó-Becsén, mert teljesen diszkvalifikálta magát tanítói állására.”³⁴ És az *Ó-Becse és Vidéke* lapszerkesztője, porig alázva lemondott az oly nagy szeretettel betöltött tisztségéről. „Meghurczoltak – írta lemondó levelében – csak azért, mert mint újságíró is teljesítettem kötelességemet. [...] Visszalépek a nyilvánosság teréről, és nem lesz kötelességem olyan ügyekről szólni, melyekhez mint magánember még kesztyűs kézzel sem nyúlok, és nem kell foglalkoznom a közéletben szereplő, és nekem is, másoknak is nem tetsző emberek dolgával. [...] Amit már hónapokkal ezelőtt meg akartam tenni, azt megteszem most. Lapunk szerkesztéséről, mit két éven át becsületes jószándékkal együtt végeztünk, visszavonulok.”³⁵ Írásaival azonban továbbra is ott szerepelt a helyi lap hasábjain.

Ekkor került helyettes szerkesztőként a hetilaphoz az újságírás terén már komoly tapasztalatokkal rendelkező néptanító, Fárzás József.³⁶ Az elkövetkező hónapokban azonban különös szerepcserék történtek az *Ó-Becse és Vidéke* élén. Bizalmi válságnak a jele volt-e, hogy Grünbaum Pál levélben lemondott a felelős szerkesztői posztról, helyébe Fárzás József lépett, aki viszont Grünbaum Pált azonnal kinevezte főszerkesztőnek, ő pedig maradt a felelős szerkesztői

33 *Ó-becsei plébánosválasztás; Bácska, 1890. augusztus 26., 1. p. – E hó 21-én ment végbe. Fonyó 40, Boromisza 19, Mladoniczky 11 szavazatot kapott.*

34 *Egy tanító: Az ó-becsei plébánosválasztás; Bácska, 1890. szeptember 30., 2–3. p.*

35 Szűcs János: *Levél a szerkesztőhöz; Ó-Becse és Vidéke, 1890. október 12., 1–2. p.*

36 *Ó-Becse és Vidéke, 1891. május 21., 4. p. – Felelős szerkesztő: Dr. Grünbaum Pál. Helyettes szerkesztő: Fárzás József. Lapkiadó: Léway Lajos.*

32 Szűcs János: *Milyen iskolát állítsunk?; Ó-Becse és Vidéke, 1889. április 7., 3. p.*

poszton, hogy két esztendő elmúltával, 1894. decemberében ismét Grünbaum Pál legyen a felelős szerkesztő, Fárabás József pedig főmunkatársként szerepeljen a lap élén.³⁷ Berauer József *A kalocsai egyházmegyei r. k. népiskolák története* című monográfiájában Ó-Becse jeles tanítói között tartotta számon, és hogy elhivatottságát bizonyítsa, kiemelte közéleti szereplését is. Újságíróként is egészen kiváló – mutatott rá –, a helyi lap mellett „a megyei és a fővárosi lapokban is többször olvashatók érdekes és szép képzettségre valló cikkei.”³⁸ Tény, hogy a zombori *Bácskában* 1887-ben megjelent első fellelhető írásától kezdve az *Ó-Becse és Vidéke* 1888 és 1918 közötti harmincegy évfolyamát követően – s. – mester finom, lélekkel teli tudósításai a *Tiszavidék* 1934-ben megszűnt évfolyamában még olvashatóak voltak. Ez alig kevesebb, mint fél évszázadnak megfelelő szolgálatot jelent. (Óbecsén halt meg 1936. május 27-én.) Első tudósítása az *Ó-Becse és Vidékében* Szűcs János írásával egyidőben jelent meg – miközben továbbra is szorgalmas munkatársa volt a *Bácskának* –, méltóbb személy tehát nem is követhette volna őt a szerkesztői poszton.³⁹ 1913-ban – egy évvel Szűcs János halála után – *Egy néptanítóról* című könyvecskéjében emlékezett meg a pályatársról.

Pályája során Óbecséről több munkája is megjelent: a *Huszonöt év az óbecsei polgári céllovász-egylet történetéből 1878–1903* (1903), a *Csupor Gyula közadakozásból emelt síremlékének 1904. szept. 4-én volt leleplezése alkalmából* (1904), *Az országos tanítói nyugdíjtörvény revíziója* (1909), de ő szerkesztette a *Dalos könyvecské népiszkolák részére* (1917) című kiadványt is. A József királyi herceg Szanatórium-egyesület által 1910-ban kiadott *Bácskai Album* című mono-

gráfia számára, amely Bács megye „társas életét mutatja be”, Óbecse sokrétű társadalmi tevékenységét ugyancsak Fárabás József foglalta össze.⁴⁰ Fő művének azonban a *Régi arckok – Száz arckép a régi Becse közéletéből* című „kötete” tekinthető, melyben a *Tiszavidék* című hetilap 1931., 1932. és 1933. évfolyamában megjelent portréit gyűjtötte egybe. Sajátos terméke ez a mű a maga korának, hiszen el sem juthatott a könyvformáig: újságkivágatok gyűjteménye ez, melyet – kézirat gyanánt – feltehetően a barátainak készített, Radoszavlyevits Vladimir Könyvnyomdája pedig egyszerű címlapot nyomtatott hozzá. Így teremtette meg Óbecse jeles férfiainak panteonját.

Löwy Lajos Nyomdai Műintézete

Löwy Lajos (1901-től Lévai Lajos) az *Ó-Becse és Vidéke* lapkiadó-tulajdonosa – aki a város közéleti férfiainak sorában oly kimagasló helyet foglalt el – 1879-ben a Szegedet elpusztító tiszai nagy árvíz után helyezte át akkor még igen szerény, amolyan „zsidó-ládányi” nyomdaműhelyét Óbecsére. „Az öreg Gombos [Béla] akkor még teljes erejében lévő férfiú volt az ő igazán hatalmas és szép gárdájánál, amilyen egyharmar össze nem fog verődni – emlékezett évekkel később az idulás pillanatára Galambos Pál. – Íme a nevek: Szulik [József], Milkó [Ignác], Debelyácsky [Izidor], Gyorgyevits [Iván], Zsótér [Andor], Vissy [Károly], Csupor [Gyula], Dörner [Márton], stb. Ehhez a gárdához oly közel jutott a fiatal nyomdász, hogy amikor már kicsit megszárnasodott és kiterjedtebb üzletet kezdett a Geiger-féle házban, bizony sokan ott gyűltek össze a jobbak egyről-másról tanakodni.”⁴¹ Löwy Lajos intézménye Óbecsén fogalommá vált.

1880-ban már a főtéren működött a Löwy-nyomda és könyvkötészet, hamarosan pedig nyomtatványbolttá, majd könyv- és papírkereskedéssé terebélyesedett. Egyik hirdetés szerint Löwy Lajos könyvkereskedésében megvásárolható volt a *Pallas Nagy Lexikona* is⁴², 1890-től pedig fióknymdájára működött Törökbecsén is. Grünbaum Pállal és Szulik Józseffel együtt indí-

37 **Ó-Becse, 1892. február hó 14.**; *Ó-Becse és Vidéke, 1892. február 14.*, 1–2. p.; **Szerkesztő-váltáskor – Grünbaum Pál levele Fárabás Józsefhez**; *Ó-Becse és Vidéke, 1892. február 21.*, 2. p. – Főszerkesztő Dr. Grünbaum Pál. Felelős szerkesztő Fárabás József. Lapkiadó tulajdonos Löwy Lajos; **Szerkesztő váltás**; *Ó-Becse és Vidéke, 1894. december 23.*, 1. p. – Mától fogva e lap dr. Grünbaum Pál felelős szerkesztősége alatt jelenik meg. Fárabás József a lap főmunkatársa.

38 Berauer József: *A kalocsai egyházmegyei r. k. népiskolák története*; Kalocsa – 1896. 208. p.

39 – s. –: **Ó-becsei polgári magyar dalkör**; *Ó-Becse és Vidéke, 1888. július 8.*, 4. p.; Szűcs János: **Szülők, gyerekek és iskola**; *Ó-Becse és Vidéke, 1888. július 8.*, 2–3. p.

40 **Bácskai Album**; *Óbecse és Vidéke, 1910. augusztus 21.* 4. p.

41 **Cató: Emlékezés a mi kiadónkról – Lévai Lajos 1853–1908**; *Óbecse és Vidéke, 1908. április 19.*, 2. p.

42 **A Pallas Nagy Lexikona**; *Ó-Becse és Vidéke, 1892. november 6.*, 4. p. és *december 4.*, 3–4. p.

tották útjára a város nevezetes hetilapját, amely mellett hűségesen kitartott akkor is, amikor már másik két lap – az *Ó-Becsei Közlöny* (1896–1899) és a *Népbarát* (1898–1899) – is konkurált vele, mi több, az ő nyomdájából kerültek az utcára. Hatalmas munkabírása volt, meggyőződéssel vallotta, hogy *A munka nemesít*.⁴³ 1905-ben nyomdája negyedszázados jubileumát a város még fényesen megünnepelte⁴⁴, 1908-ban azonban, ötvenöt évesen Budapesten váratlanul meghalt. Az *Óbecse és Vidéke* címlapján a nagy vállalkozás szép pillanataira emlékezve a pályatárs, Galambos Pál és Fárbás József búcsúzott tőle.⁴⁵

Az *Óbecse és Vidéke* impresszumában 1910 novemberéig lapkiadó tulajdonosként a Lévai Lajos cég szerepelt. A vállalatot azonban fia, Lévai Jenő örökölte – megtartva mindvégig a Lévai Lajos Könyvkiadó Hivatala elnevezést –, aki 1918. december 31-éig folytatta a szakmát. Az első óbecsei nyomda, Löwy (Lévai) Lajos intézete harminckilenc évig működött. Az *Óbecse és Vidéke* laptulajdonosa 1910-től Lévai Jenő, 1912-től pedig Lévai Aladár volt.⁴⁶

Lévai Lajos Nyomdai Műintézetéből számos, a város művelődési életében jelentős szerepet játszó könyv került ki, Csupor Gyula, Szászy István, Szűcs János, Hannig Györgyné (Karakasevits Jozefa), Varró János és Fárbás József művei ma Óbecse múltjának féltett kincsei. 1911 és 1916 között hat éven át kiadta a *Bács-megyei Egyetemes Naptárát*, melyben a város és Bács vármegye ismert költőinek a művei is megjelentek, köztük Vojta János egykori Ferencz-csatornai főmérnök *A Ferencz-csatorna* című kiváló helytörténeti műve is.⁴⁷ Az 1918-ik szökőévre még kiadták az *Óbecsei járási naptárát*, amely azonban már határozottan magán viselte a sok éves

háború nyomait. A Lévai-féle könyvnyomdának minden bizonnyal ez volt az utolsó kiadványa.

1915. január közepén az *Ó-Becse és Vidéke* hírül adta, hogy a hetilap kiadója, Lévai Aladár katonai szolgálatra bevonult, távollétében a lapkiadás teendőit és a vele járó felelősséget a szerkesztőség vállalta magára.⁴⁸ Az impresszum változatlan maradt. A háború idején a laptulajdonos cég, a szerkesztőség és minden munkatárs tisztességesen helytállt, az újság krónikásvá vált a történelmi Magyarország összeomlási folyamatának. Az *Ó-Becse és Vidéke* akkor is megjelent, amikor a nyomdászok bevonultak frontszolgálatra, amikor az ólomkészlet jelentős részét hadi célokra be kellett szolgáltatni. De kezükbe vehették olvasó a lapot akkor is, amikor a sajtótermékek többsége papírhány miatt megszűnt. Az 1918-as esztendő, a 31. évfolyam azonban már csonka maradt: január 6-tól március 31-ig, összesen 13. száma jelent meg – valamennyi négy oldalon –, legalábbis ennyi maradt az utókorra. Az *Ó-Becse és Vidéke* utolsó számának címlapján még olvasható volt: felelős szerkesztő Dr. Galambos Pál, főmunkatárs Fárbás József, lapkiadótulajdonos Lévai Aladár. Elnémulásával elérkezett a nagy hallgatás kora.

Jelenések

Az *Ó-Becse és Vidéke* hetilap az 1888–1918 közötti három évtized történéseinek hű krónikája, önmaga is alapja lehetne egy alapos körültekintéssel készülő városmonográfia újkori fejezete kidolgozásának. A mezőváros polgári életének kibontakozása és kiteljesedése szinte maradék nélkül benne foglaltatik. Létrejöttkor a városi intézmények többsége már működött – húszévnél gazdag tevékenység állt már a Magyar Népkör, a Gazdák Egyesülete (Gazdakör), a Magyar Dalárda és a Katholikus Olvasókör mögött –, a civil egyesületi élet a továbbiakban ugyan differenciálódott, de nem biztos, hogy gazdagodott is. A vasút kiépítésének, a város iparosításának, a villanyvilágítás meghonosításának történetének eseményei azonban már őrzik az *Ó-Becse és Vidéke* megsárgult lapjai. Szulik József hatalmas életműve lezárásának szép fejezete a hetilap körüli ténykedése, az őt követő Fonyó Pál,

43 Löwy Lajos: *A munka nemesít; Ó-Becse és Vidéke*, 1889. július 7., 1–2. p.

44 Fárbás József: *Lévai Lajos nyomdász; Tiszavidék*, 1931. december 27., 2. p.

45 Dr. Galambos Pál: *A mi gyászunk; Óbecse és Vidéke*, 1908. április 19., 1. p.; *Cató: Emlékezés a mi kiadónkról I.* – Lévai Lajos 1853-1908; u. o. 2. p.; - s -: *Emlékezés a mi kiadónkról II.*, 2–3. p.

46 *Laptulajdonos: Lévai Jenő; Óbecse és Vidéke*, 1910. november 20-tól; *Lapkiadó tulajdonos: Lévai Aladár; Óbecse és Vidéke*, 1912. május 19.

47 Vojta János: *A Ferencz-csatorna; In: Bácsmegyei egyetemes naptár az 1912. szökő évre. Szerkesztette Lévai Aladár; Óbecse – Lévai Lajos Könyvnyomdahivatala kiadása*, 1912. 121–141. p.

48 *Lapunk kiadója; Óbecse és Vidéke*, 1915. január 17., 3. p..

és Jauch Ferenc plébánosok óbecsei ténykedésének pedig hűséges leltárát jelentik a lap évfolyamai, akár csak az alsóvárosi plébános, Kovács Huszka Ferenc életének és a vidékünkön páratlanul gazdag tudományos munkásságának. Szász István és Milkó Ignác végig munkatársa volt az újságnak, pályájuk emlékét írásaik és a róluk szóló cikkek százai őrzik. Néptanítók lelkes sergének – Szűcs Lajosnak, Fárbás Józsefnek, Kovács Ferencnek, Osztrogonác Ferencnek – biztosított megszólalási lehetőséget, munkájuk lenyomata egyben Óbecse oktatás- és iskola-történetének is pótolhatatlan foglalatát jelenti. A „torony alatti krónikák” szinte jegyzőkönyvei a községi politika, az önkormányzati munka és a közélet történeteinek, főszolgabírák, jegyzők, hivatalvezetők és képviselők ténykedését emelték a közfigyelem és közérdeklődés homlokterébe, hogy a kési utókor majd tisztelettel vagy fejcsóválva nyugtázza emlékezetüket. Nemzeti és egyházi ünnepek, búcsújárás történetek, szociális ügyek, áruforgalom és adópolitika, Tisza-szabályozás és a Ferenc-csatorna torkolatának áthelyezése – mind-mind fontos része a népeletnek, értékes krónikája a városunknak. És a nagy-nagy összeomlás, a közlegelő kisa-játításának (a járásosztásnak) keserű valósága, két évtizedes pereskedésének, civakodásának és ellenségeskedésének története, amely befejezésekor, 1896-ban Óbecsén talán a millenniumi ünnep fényét is elhomályosította. A gazdasági élet – és a gazdálkodói világ – átalakulása magával hozta a kapitalista gazdálkodást és a bank körül koncentrálódó pénztőke erősen differenciálta a község életét: egyik napról a másikra hatalmas vagyonok születtek, mialatt sok-sok ezer ember élete a szegénységbe süllyedt. Okos előrelátásról és bölcs intelmekről szóló cikkek sora, érvek és ellenérvek rejtett vagy leplezetlen indulata, a közösségért érzett felelősség és a korlátlan egyéni ambíciók áradásai árulkodnak a közösségi élet összeroppanásának megállíthatatlan folyamatáról. Mire az indulatok elcsendesedtek volna, mire a közösségi élet az új intézményeiben megtalálhatta volna az új kor új kihívásaira adható válaszait, országra, nemzetre, városra és népre egyaránt rászakadt a világháború minden borzalma. Az *Ó-Becse és Vidéke* harmincegy évfolyama, ezeröttszáz száma, ki-

lencezer oldala és százezernél is több cikke egymagában is Óbecse városának nagy eposza lett.

Óbecse polgári korszakának megannyi lapkezdeményezése az *Ó-Becse és Vidéke* árnyékában bontakozott ki és zajlott le. Az 1888 és 1920 közötti több mint három évtized során tizenöt lap megjelenéséről tudnak a krónikák. Vannak újságok, amelyeknek csak a neve maradt fenn, egykori alakjukat azonban egyetlen megmaradt példányuk sem őrzi, vannak olyanok is, amelyeknek rövid életét mindösszesen egy-két számuk bizonyítja, jónéhány azonban színes epizódjává vált a város (sajtó)történetének. Papok, néptanítók, ügyvédek és tehetős gazdálkodók érezték úgy, hogy az általuk alapított, szerkesztett és kiadott lapok révén döntő szerephez jutnak a közélet alakításában, ami által pályájuk és életművük is új dimenziót nyer. Kevésnek sikerült igazán maradandót alkotnia. Vagy a rátermettség hiányzott belőlük, vagy a képességeiket becsülték túl. Az esetek többségében azonban az okozta a bukásukat, hogy képtelenek voltak megfelelni a közérdeklődésnek. Történt akárhogyan is, ma már tisztán felismerhető: vállalkozásukkal a közösséget kívánták szolgálni, munkájuk pedig része művelődési életünk jószerevével elfeledett nagy korszakának.

A millennium évében jelent meg az *Ó-Becsei Közlöny* (1896–1899) című újság, mely társadalmi, közművelődési, szépirodalmi és közgazdasági hetilapként hirdette magát. Felelős szerkesztője és kiadója Csupor Gyula volt, segédszerkesztőként pedig Göndör Ferencz jegyzete. Csupor Gyula Szulik József hívó szavára és kellő ösztönzésére 1872-ben került Bajáról Óbecsére. Versei, elbeszélései, főleg azonban történelmi regénye, a *Megbukott a mama* (Zombor, 1868) vármegye-szerte ismertté tették őt. Ügyvédi irodát nyitott a városban és hamarosan a társasági élet meghatározó egyénisége lett. „Parcsetich Félix közjegyző, majd főispán, Szulik József a költő plébános voltak kortársai, akikkel vetélkedve mondotta el remek beszédeit, lángszavú szónoklatait és röpké, de villanyos pohárköszöntőit, írta meg legbecsesebb részét később kiadott műveinek, amelyekkel az irodalom jeleseinak figyelmét is magára vont” – emlékezett alakjára síremléke felavatásakor a pályatárs,

Fárbás József.⁴⁹ Egy évtized múltán azonban elragadta őt a közelet, 1883-tól Német-Palánka főszolgabírójává választotta őt, s csak nyugdíjas-ként, 1895-ben tért vissza a szeretett városába, Ó-Becsére. A régi derűt, a kedves társaságot, a kedélyes várost kereste – hasztalan. A Tisza partján az élet minden kis szegletét akkorra átjárta a közlegelők kisajátításának keserű mérgé, a régi világ lelkes cimborája nem talált egyebet, mint vizsalyt, gyűlöletet és kölcsönös megvetést. „Valami megmagyarázhatatlan vágy vonzotta a Tisza mellé. Lelki örömmel, bizalommal jött Óbecsére, de mennyire csalódott! Ki tudná azt leírni, hogy mily fájó érzéssel látta ő régi városát, változott viszonyaival, változott embereivel. Eltávoztak a 20 év előtti kortársai, vagy elváltak úgy, hogy alig ismert rájuk. A járás osztás előbbre való volt akkor ott mindennél és az anyagiasságba elmerült elmék az embereket lánc szerint mérték” – emlékezett a történetekre életrajzírója, Fárbás József.⁵⁰

Így történhetett, hogy régi lapjánál, az *Ó-Becse és Vidéke* szerkesztőjénél sem volt már kedve a kéziratával bekopogni. Ő, a szociálisan oly kifejezetten érzékeny ember, nem is kívánt beállni a földért marakodók népes táborába. Így történhetett, hogy véleményét egy „szabad lapban” kívánta elmondani – és mert ilyent nem talált, alapított hát egyet magának. A négy oldalas *Ó-Becsei Közlöny* első évfolyama – amely nem naptári évet, hanem az 1896–1897 közötti időszakot jelezte – még az ő felelős szerkesztésében jelent meg, a második évfolyam 1. száma 1897. július hó 4-én azonban már egészen más neveket viselt a fejléce alatt. Felelős szerkesztő- és kiadóként *Dr. Terék József* köz- és váltóügyvéd szerepelt segédszerkesztőként pedig változatlanul *Göndör Ferencz*. A harmadik évfolyam újabb változást hozott a lap életében, az 1898. március 6-i szám tulajdonos- és felelős szerkesztőként továbbra is *Dr. Terék Józsefet* jegyzi, a szerkesztő azonban már a jeles néptanító, *Kovács Ferencz* volt.

Terék József felelős szerkesztőként meghirdette a maga programját. „Amidőn az *Ó-Becsei Közlöny* felelős szerkesztőségét átveszem” – kezdte határtalan becsvágygal a budapesti

tanulmányai évei után éppen hazatért ügyvéd az egyébként szerényre sikeredett *Előfizetési felhívásban*. „Fájdalom, szülővárosomat eddig nem ismerhettem a folytonos távollét miatt. [...] a távollétemben szerzett tapasztalataim engem arra készítenek, hogy immár szeretett szülővárosomnak is szolgálatokat tegyek, s csekély látkörömet, s szerény ismereteimet Ó-Becse nagyközség felvirágoztatásának, a község lakosai boldogulásának előmozdítására szenteljem. Harczos kedvvel, fiatal tűzzel megyünk ütközetbe, hogy megvethessük igaz alapját és felépíthessük az ó-becsei nép jólétének és boldogulásának bevehetetlen várát. Ama várát, amelynek sánczai nemcsak egyesek, hanem a község valamennyi fiainak biztosítja jogainak érvényesítését, munkaerejének kifejtését.”

Elsőrendű feladatának tarja, hogy lapja felhívja a község vezetőinek figyelmét a hétköznapi élet kívánalmaira, hogy élénken figyelemmel kísérsje a „pénzügyi érdekek” alakulását, az életnek mindazon jelenségeit, amelyekről „sivár pártküldeleinkben, gazdag járásosztásainkban, személyeskedéseinkben, s felekezeti harczainkban annyira megfélekedtünk”. Lapja nevében tárgyilagosságot és igazságosságot ígért, s közölte: „nem csatlakozunk sem a kormány-, sem az ellenzéki pártok egyikéhez sem, fenntartva meggyőződésünk független és szabad nyilvánítását mindenkoron, mindenkivel szemben. Üldözni fogjuk a léha kapaszkodást, az üres, diletáns, nagyhangú szerepléseket, és különösen a protekciót. [...] A társadalmi békének apostolai, kirtartó és tiszta meggyőződés által vezetett munkásai kívánunk lenni – fogalmazta meg programját a felelős szerkesztő, *Terék József*.”⁵¹

Az *Ó-Becsei Közlöny* első évfolyamát *Gavanszky Bozsidár* nyomdája jelentette meg, a második évfolyama már *Gavanszky Bozsidár* utóda gyorssajtóján nyomtatott, hamarosan azonban ez is megváltozott, 1898-ban már *Gavanszky Miklós* gyorssajtóján futott át a lap. Nyomdatörténeti dolgozatában *Pál Sándor* tudni véli, hogy *Gavanszky Bozsidár* 1895-ben nyitotta meg gyorssajtó-műhelyét társával, *Ivanics Szvetozárral*, aki a szakmát *Löwy Lajos* nyomdájában tanulta. „Társult erővel korszerű nyomdát

49 *Fárbás József: Csupor Gyula síremlékének 1904. szept. 4-én volt leleplezése alkalmából; Zombor – Bittermann nyomda, 1904. 12. p.*

50 *U. o. 15. p.*

51 *Előfizetési felhívás; Ó-Becsei Közlöny, 1897. július 4., t1–2. p.*

és jól ellátott könyvkereskedést működtettek”, ténykedésük öt éve során – 1900-ban ugyanis csődöt jelentettek – meghatározói voltak a szerb sajtónak is. 1895. május 20-a és augusztus 12-e között Ivanič és Gavanski jelentette meg *Panta Popović*, *Paorske novine* című, rövid életű lapját is.⁵² Hovatovább, indulásuk esztendejében, 1895-ben ők nyomtatták Szilágyi Ferenc ügyvéd *Óbecsei Hírlapját* is, amelyről azonban sajtótörténetében Simonyi Máris sem ad bővebb ismertetőt.⁵³

Forduljon is bárhogyan, Csupor Gyula úgy tűnik, hű maradt Gavanszky Bozsidárhoz, hiszen 1898-ban indított új lapja a *Népbarát* (1898–1899) ugyancsak az ő nyomdájából került ki. A Zöld Vadász – akinek személyében Csupor Gyulát kell látnunk – 1897-ben még az *Ó-Becsei Közlöny*-ben kérdezte: mire oly büszke a helyi vezetés, „hát nem elég hathatósan vitték keresztül a legelőfelosztást?”⁵⁴ – tüzes villámain azonban már az új lapjában szórta szerteszéjjel. A *Népbarát* társadalmi hetilapként indult, és az ó-becsei Nemzeti Szövetség hivatalos közlönyének tekintette magát. Az 1898. decemberében megjelent nyolc oldalas mutatvány szám felelős szerkesztője ugyan még Göndör Ferencz volt néhány héttel később, 1899. február 4-én azonban már Csupor Gyula volt a főszerkesztő, Göndör Ferencznek pedig a felelős szerkesztői poszt jutott, aki az *Ó-becsei hírek* között jelentette be: „Büszkén adjuk át olvasó közönségünknek lapunk mai számát. Olyan ember nevével ékeskedik lapunk, kinek egész múltja a hazáé, a népé, az irodalomé volt, ki jövőjét is a nép üdvére és a haza boldogságára szenteli. Csupor Gyula ny. főbíró úr kegyes volt e lapunknál a főszerkesztői tisztelet elvállalni. Midőn köszönetünknek adunk kifejezést, hogy Csupor urat sikerült lapunk vezéremberéül megnyerni, egyúttal örömmel adjuk a hírt, hogy nagybecsű munkáiban olvasó közönségünk számtalanszor fog e lap hasábjain élvezetet lelteni.”⁵⁵

52 Pál Sándor dr.: *Bečejska bibliografija – Becse bibliográfiája 1805–1944*; *Becse – Városi Múzeum és Képtár*, 1989. 255 p. Benne: *Becsei nyomdászat 1879–1944*; 228. p.

53 Simonyi Mária, i. m. 307–308. p.

54 Zöld Vadász: *A karaván halad I.*; *Ó-Becsei Közlöny*, 1897. július 4., 2. p. és *A karaván halad II.*; *Ó-Becsei Közlöny*, 1897. július 11., 1–2. p.

55 *Főszerkesztőnk*; *Népbarát*, 1899. február 4., 2–3. p.

Hogy mi is volt a Nemzeti Szövetség, azt *Mit akarunk?* címmel a beköszönő vezércikkben a szövetség helyi elnöke Csupor Gyula foglalta össze. Bejelentette, hogy a „munka és szeretet jelszavával” megalakult ó-becsei Nemzeti Szövetség, melynek „magasztos célját” az országos programmal összhangban hirdették meg. A Nemzeti Szövetség céljai között szerepelt egyebek mellett „1. Fölkelteni s erősíteni minden honpolgár szívében a hazaszeretet legszentebb érzelmeit. 2. Megalkotni az évszázadok viharai között létre nem jöhetett, s nemzeti fennállásunk biztosítékát képező társadalmi egységet. 3. Testvéri kötelékekkel magunkhoz csatolni a magyar állam oltalma alatt, velünk együttélő s egyenlő jogokat élvező nemzetiségek háladatos gyermekeit. 4. Ledönteni azokat a válaszfalakat, melyeket a vallási türelmetlenség a közös Isten egyforma teremtményei közé állított.”⁵⁶ De szerepel a továbbiakban a pártpolitika fegyvereivel ütött sebek begyógyításának a szándéka, a tátongó szociális szakadékok betemetése, a nyomorultak terheinek könnyítése, a szellemi élet értékeinek gyarapítása, a humanitárius intézmények alapjainak lefektetése, melyek lehetővé tennék a munkaképtelenné vált, s „elaggott munkások existenciájának gyámolítását”, valamint az özvegyek és árvák, a betegségben sínylődő elhagyatottak felkarolását. A tíz pontba foglalt „áldásos teendők” sora határozott nemzeti keresztény-szociális program elemeit mutatta meg, „mintha csak egy egészen új világ emelkednék ki a vadul felcsapkodó emberi szenvedélyek zavaros hullámaiból!”

Jól szerkesztett lap volt a *Népbarát*, rovatainak szerkezete egészen korszerű volt. A vezércikk alatt a tárcarovata *Gondűző* címen közölte többnyire kora vidéki íróinak műveit, és külön rovatokban szerepeltek a kereskedelem, az ipar, a mezőgazdaság hírei. A lap utolsó, hatodik oldalát az Ismeretterjesztő zárta. Gavanszky gyorsajtóját 1899. május 6-tól Löwy Lajos nyomdája vállalta fel, ám ez sem tudta megmenteni a közönybe fulladt lapot. Csupor Gyula sem sokkal élte

56 *Csupor Gyula: Mit akarunk?*; *Népbarát*, 1898. december hó, 1–2 p. és *A „Népbarát” célja*; *Népbarát*, 1898. december, 3–5. p.

túl a szépen megálmodott lapjának megszűnését, 1900. szeptember 5-én meghalt Óbecsén.

Szociális elkötelezettsége azonban tovább élt a lelkes tanítványában, Göndör Ferencben. Simonyi Mária sajtótörténeti munkájában közli, hogy Göndör egy évvel az *Ó-Becse és Vidéke* indulását követően, 1889-ben már megjelentette az *Ó-Becsei Újság* című kulturális hetilapját, amely 1919-ig „többszöri megszakításokkal” ugyan, de létezett. Ez az állítás azonban nem tűnik megalapozottnak. Simonyi Mária azt is tudni véli, hogy munkatársa az a Bácskay Bódog volt, aki 1911. október 1-je és 1920. január 25-e között valóban kiadta a maga *Óbecsei Újság* című lapját.⁵⁷ Ez azonban Óbecse sajtótörténetének egy későbbi fejezete.

Göndör Ferenc „szép tehetségű néptanító” 1870-ben született Óbecsén, ahol 1893-tól előbb a szállásdi, majd a város „tiszavégi”, utóbb pedig a beltéri iskolájában tanított. Szorosan Csupor Gyula társaságához tartozott, tőle tanulta a szónoklat szép mesterségét. Szónoki tudománya a figyelem középpontjába helyezte őt, személye élénk színfoltja volt a legkülönbözőbb ünnepi rendezvényeknek és a képviselőválasztási kortes-szerepléseknek. A közlegelők felosztását kísérő hatalmas felháborodás idején a nem-osztók táborának egyik vezéréként az elszegényedés veszélyeire figyelmeztetett, és elszántan küzdött Tripolszky János gazdálkodó és Vörös Béla jegyző határtalan gyarapodási becsvágyával szemben. Népszerűsége csúcspontját akkor érte el, amikor a két vetélytársát a községi képviselő-választás alkalmával is fölényesen legyőzte. 1906-ban zombori székhellyel megalakította a vármegyei Tanító Szövetséget, amely hamarosan a szociális elégedetlenség tűzfészkevé vált, amivel Göndör Ferenc ismételtelen az ellenzéki vádját zúdította magára. Feltehetőleg Óbecse nagyközség előjáróinak hathatós közreműködésének köszönve a „főkortest” 1907-ben miniszteri kinevezéssel Mosonyba

helyezték át, ahol az állami iskola vezetését bízták rá. 1910-ben azonban már Veszprém segéd-tanfelügyelői tisztségét is megkapta. Ott is halt meg ötvenhét éves korában, 1928 decemberében.⁵⁸ Egyetlen műve, amely ránk maradt, az 1913-ban megjelent *Állami, községi és hitel-felekezeti elemi népiskolai tanítók illetményeinek rendezéséről szóló törvények* című munkája.

Óbecsei Hírmondó

Némi bonyodalmat okoz Óbecse XIX. század végi és XX. század eleji történetének tárgyalásakor a Kovács Ferenc név jelentkezése. A városnak ugyanis olyan szerencséje volt, hogy ezen a néven két személy is egészen kiváló pályát futott be, és tekintélyt parancsoló életművet alkotott meg: Kovács Ferenc néptanító 1879–1892 között az iskolanővérek vezetése alatt álló hat osztály elemi leányiskola, 1893–1908 között a Kültéri iskolai tanítója volt. Ezt követően 1909–1919 között az alsóvárosi népiskolában tanított, ott, ahol Kovács Huszka Ferenc 1894–1920 között előbb segédlelkész, majd templomépítő plébános volt. Hogy az életpályák párhuzamosan futottal egymás mellett az ma már egészen kézenfekvő, a névazonosság azonban több esetben gondot okoz. Annyi bizonyos, hogy a tanító Kovács Ferenc Antunovits Mária „úrnővel” 1891. szeptember 9-én kötött házasságáról az *Ó-Becse és Vidéke* is beszámolt.⁵⁹ Ugyanakkor Kovács Huszka Ferenc, Franciscus Kovács teológus hallgatóként 1889–1892 között a bécsi Pázmáneum diákja volt. Pályájuk csak az 1890-es években találkozott, s a helyzetet tovább bonyolítja, hogy mindkét Kovács Ferenc lapot is szerkesztett. Szinnyi József életrajzi lexikona szerint Kovács Huszka Ferenc 1898 óta „szerkeszti dr. Terék Józseffel együtt az *Ó-Becsei Közlönyt*”. Szinte ezzel egyidőben, 1897–1898-ban Löwy Lajos laptulajdonos *Ó-Becsei Hírmondóját* Kovács Ferenc tanító szerkesztette.⁶⁰ Mindkét lap rövid életű volt, mindössze néhány száma jelent meg. Simonyi Mária úgy tudja, hogy 1896–1897 között is megjelent Kovács Ferenc

57 S hogy az ügy még szövevényesebb legyen, Simonyi Mária azt is tudni vélte, hogy 1900–1905 között is létezett egy *Ó-Becsei Újság*, egy politikai és kulturális hetilap, mely különös figyelemmel kísérte a mezőgazdaság fejlődését. Laptulajdonosa és felelős szerkesztője ennek is Göndör Ferenc volt. A lapot Adán nyomták Berger Adolf nyomdájában. – Simonyi Mária, i. m. 306–307. p. és 311–312. p.

58 Fárbas József: **Göndör Ferenc tanító**; *Tiszavidék*, 1933. január 22., 3. p.

59 **Esküvő** – Kovács Ferencz tanító, lapunk munkatársa e hó 9-én, szerdán vezette oltárhoz Antunovits Mária úrnőt; *Ó-Becse és Vidéke*, 1891. szeptember 13., 2. p.

60 Simonyi Mária, i. m. 310. p. és 308. p.

katolikus plébános szerkesztésében az *Ó-Becsei Hírmondó* ez azonban nem ellenőrizhető.

Az azonban egészen bizonyos, hogy az 1902. júniusa és szeptembere között *Ó-Becsei Hírmondó* címmel megjelent népies társadalmi vegyestartalmú hetilap felelős szerkesztője és laptulajdonosa a tanító Kovács Ferenc volt. Az I. évfolyam 1. számaként jelzett, 1902. június hó 22-én, vasárnap, 4 oldalon megjelent lap *Óbecsei Hírmondó* című cikkében röviden ez áll: „Lapunk mai számával új nevet vett fel. (...) iránya, célja marad az, ami volt, amint jeleztük: a közlakossággal megismertetni szeplőtlen igazsággal a közügy miben állását és ennek előmozdítása önzetlen, tiszta kezű munkássággal.”⁶¹ Nem derül ki azonban, hogy az Ó-Becsén, Lévai Lajos gyorssajtóján nyomtatott újságnak mi volt az előző címe. Kovács Ferenc néptanító szerkesztői személye mellett döntő érv, hogy rövid életé lapja két alkalommal is beszámolt Kovács Huszka Ferencnek az alsóvárosi templom felépítése érdekében szervezett gyűjtési kezdeményezéséről. Az *Alsóvárosiak temploma* (1902. szeptember 7., 3. p.) és *A külvárosi templom érdekében* (1902. szeptember 28., 1. p.) című írásokból világosan kitűnik a személyi különbözőség.

A lap első száma vezércikként *Than Károly* tudományos munkásságát méltatta (1902. június 22., 1. p.), szeptemberben pedig részletesen beszámolt a díszpolgári kitüntetés átadásának eseményeiről.⁶² Állandó rovata volt a *Városatyák munkája* című, a városi közgyűlés eseményeiről szóló beszámolója, igazán emlékezetes azonban csak Balaton Gyula főszolgabíró öntözésről szóló tanulmányának közlése volt, melyben a népszerű városvezető azt fejtegette, hogy a Ferenc-csatorna ésszerű kihasználásával „vidékünk akár Hollandia is lehetne”.⁶³ Az *Óbecsei Hírmondó* azonban mindössze tizenöt számot ért meg, és 1902

szeptemberében megszűnt. Szerkesztője néptanítóként folytatta a pályáját mígnem a Tiszavidék, 1931. július 19-i száma hírei között bejelentette: „Kovács Ferenc nyugalmazott helybéli tanító folyó hó 16-án reggel 5 órakor, 72 éves korában hosszú szenvedés után jobblétre szenderedett.”⁶⁴

Óbecsei Hírlap

Egészen egyedülálló lap volt az 1906–1912 között megjelenő *Óbecsei Hírlap*. Nehéz vele bármit is kezdenie a sajtótörténetnek, lévén, hogy neve ellenére nem volt óbecsei, „hírlap” minőségében pedig határozottan a szakma megcsúfolását jelentette. Az *Óbecsei Hírlap* ugyanis maga volt a világra szóló szélhámosság. Első száma 1906. november 11-én jelent meg négy oldalon. Társadalmi hetilapnak tekintette magát, felelős szerkesztőnek azonban az „Óbecse” szerkesztőségét tüntette fel. Szerkesztősége a Tulipán kertben volt, munkatársai pedig a Tulipánkert vendégei. Kiadóhivatal a Kath. Legényegylet, kiadótulajdonosa Csernicsek Imre. Nyomatott Palánkán, Csernicsek Imre nyomdájában. „Óbecsei Hírlap cím alatt új lapot adunk Óbecse és környéke újság olvasóközönségeinek kezébe – olvasható a palánkai lap beköszöntő írásában. – Programunk rövid: társadalmi úton szolgálni a magyar nemzeti állam kiépítését, megvalósítását. Hasábjainkról számúzva lesznek a személyeskedések; de szükség esetén sokszor fogunk erős és kíméletlen szavak elhangzani, de mindig a közérdeket tartva szem előtt. Kérjük a közönséget, hogy pártfogását, támogatását ne vonja meg tőlünk, meg fogja látni, megérdemeljük. Hazafias tisztelettel, az Óbecsei Hírlap.”⁶⁵ Csernicsek Imre lapja azonban megjelenése hat évében soha nem jutott el a közérdek felismeréséhez. Megjelenése második hónapjában, az *Óbecsei Hírlap* – anélkül, hogy leírná a nevét – az Óbecse szerkesztőjét tüntette fel felelős szerkesztőként. Feszli György valóban az akkortájt megjelenő Óbecse szerkesztője volt, de azon kívül, hogy olykor-olykor küldött helyi tudósításokat Palánkára, erősen kétséges, hogy köze lett volna az *Óbecsei Hírlaphoz*, melynek története egyébként is nehezen követhető. Az 1907. január 11-i szám frjléce alatt még ez áll: kiadó-

61 *Óbecsei Hírmondó*; *Óbecsei Hírmondó*, 1902. június 22., 2. p.

62 *Díszpolgári oklevél átadása* [Than Mórnak; helyesen: Than Károlynak]; *Óbecsei Hírmondó*, 1902. szeptember 21., 2. p.; *Than Károlynál*; *Óbecsei Hírmondó*, 1902. szeptember 28., 2. p.

63 *Főbíránk érdekünkben – Átirat a Ferencz-csatorna igazgatóságához*; *Óbecsei Hírmondó*, 1902. augusztus 10., 1–2. p.; augusztus 15., 1–2. p. és augusztus 24., 1–2. p.; *Balaton Gyula köztisztviselői álló főszolgabíró méltatására lásd: Csipke: Főbíránk dicsérete*; *Óbecsei Hírmondó*, 1902. június 22., 1–2. p.

64 *Halálozás*; *Tiszavidék*, 1931. július 19., 3. p.

65 *Óbecse közönségéhez*; *Óbecsei Hírlap*; 1906. november 11., 1. p.

tulajdonos Csernicsek Imre, szerkesztőség és kiadóhivatal Óbecsén működik Egy hónappal később, 1907. február 17-én az *Óbecsei Hírlap* már vegyes tartalmú társadalmi hetilapként „a magyar építőmesterek országos szövetség[nek] óbecsei csoportjának, a kath. legényegylet, a temetkezési egylet, a fogyasztási szövetkezet hivatalos lapja”-nak tekintette magát. A laptulajdonos azonban még vakmerőbb kalandokba bocsátkozott: 1910. január 23. számának fejlécén felelős szerkesztőként ugyan Csernicsek Imre neve szerepelt, társszerkesztőnek pedig a budapesti Haris György nevét tüntette fel, akinek köze nem volt a palánkai lap megjelenéséhez. 1910. augusztus 28. (és szeptember 4., mindössze két számnál) a felelős szerkesztő továbbra is Csernicsek Imre volt, szerkesztője azonban a vidékünkön ismeretlen Rothschild Zsigmond.

Mindemellett az *Óbecsei Hírlap* lehetett volna akár jó lap is – de nem volt az. Híryanagát szinte teljes egészében ollózta és az egész újságot mintha hulladékpapírra nyomtatták volna. Mintha a lapnak nem is lett volna gazdája – a formai megszerkesztettségnek még a látszatára sem törekedtek. Csernicsek Imre számára az *Óbecsei Hírlap* közönséges üzleti vállalkozás volt, s céljának tekintette, hogy a legkisebb anyagi és szellemi ráfordítással a legnagyobb haszonhoz jusson. Így történhetett meg, hogy nemegyszer a négy oldalból csak másfél oldal volt az ollózott híryanag, a további kettő és fél oldalon hirdetések közt. 1910 nyarán a szerkesztő azt ígérte az olvasóinak: „Folyó év szeptember hótól kezdve lapunkhoz hetenkint egy kitűnően szerkesztett szépirodalmi, társadalmi és közgazdasági heti mellékletet fogunk csatolni.”⁶⁶ Természetesen ebből sem lett semmi. Ilyen, és ehhez hasonló okok vezethettek oda, hogy Csernicsek Imre egy alkalommal *Számoljunk le!* címmel volt kénytelen válaszolni a Palánka lap *Mételyhintés* című cikkére (1909. február 7., 2. p.).

Egyetlen, az újságírás terén némi tapasztalattal rendelkező munkatársa volt a „palánkai Óbecsei Hírlapnak”: Feszül György, aki közigazgatási jegyzőgyakornokként olykor tudósított az óbecsei

eseményekről.⁶⁷ Van azonban valami, ami határozottan leleplezi a laptulajdonos és szerkesztő üzleti szélhámosságát, s ez a *Csernicsek Imre-féle Óbecsei Családi Naptár-vállalkozás* volt. A fellelhető kiadványok szerint 1908 és 1912 között különböző változatokban „sok hasznos és tanulságos olvasmánnyal” kalendáriumot ígért az olvasóinak, hogy utána a tőle már megszokott igénytelenséggel összeollózott vásári bóvilit tegyen az érdeklődők asztalára. Az 1911. évi naptár összeállításakor még arra sem ügyelt, hogy átszámozza az oldalakat: ahány féle kiadványból merített, annyiszor hagyta meg az eredeti oldalszámozást.⁶⁸ Emellett minden megjelent naptárának szinte ugyanaz volt a tartalma: Jézus a tengeren (vers), Az élelmes vendéglős (elbeszélés), Bárzdabillegető meg a rabok (elbeszélés) Fészek védés (gyermekvers), amit rendre a *Magyarországi vásárok jegyzéke* zárt. 1912-ben kiadóként önmagát „Csernicsek Imre palánkai naptárvalalata”-ként tüntette fel.⁶⁹ Nyomdai műintézete azonban a hírlapkészítés és a lapkiadás tekintetében egyaránt a szakma megcsúfolása volt.

Óbecse

Az 1906 és 1909 között megjelent *Óbecse* társadalmi, közművelődési vegyes tartalmú folyóiratként határozta meg magát, felelős szerkesztője és egyben tulajdonosa is Feszül György községi könyvtáros volt. Az I. sorozat 1. száma 1906. szeptember 6-án nyolc oldalon látott napvilágot, és a folyóirat kiadója szándéka szerint minden hónap első csütörtökén jelent volna meg. Simonyi Mária téved, amikor az *Óbecse* megjelenését 1905 és 1909 közé teszi. Az általa említett *Óbecse* társadalmi hetilap volt és csak 1905-ben létezett. Fő- és felelős szerkesztője

67 Feszül György: *Községi tisztviselők mozgalma; Óbecsei Hírlap, 1907. január 20. 1. p. Községi háztartás – Költségvetésünk és a pótagó; Óbecsei Hírlap, 1906. december 2. 1. p. – Az 1906 és 1909 között kiadott Óbecse című társadalmi, közművelődési vegyes tartalmú folyóiratot szerkesztő Feszül György magát községi könyvtárosként nevezte meg.*

68 *Óbecsei Családi Naptár. Csernicsek Imre nyomdavállalatának kiadása az 1912. szökő évre, Nyomatott a kiadótulajdonos könyvnyomtató intézetében; Palánka – é. n. [1911] 30 + [15 – 32. p. új számozással] + [24] + XVIII p. + [14] p.*

69 *Óbecsei Képes Naptár. Csernicsek Imre palánkai naptárvalalalatának kiadása az 1912. szökő évre; Palánka – Nyomatott a kiadótulajdonos Csernicsek Imre könyvnyomtató intézetében, é. n. [1911] 54 + XVIII + [14] p.*

66 *Újítás lapunknál; Óbecsei Hírlap; 1910. augusztus 14., 1. p.*

Horváth Lantos László, a város dalnoka volt, és kezdetben Lévai Lajos nyomdájában nyomták, „később azonban elvitték Zentára a Molnár és Beretka nyomdához”.⁷⁰ Ennek a lapnak azonban egyetlen száma sem ismert. Feszl György Óbecséje 1906–1909 között – egészen pontosan 1906-ban, majd három évi szünet után 1909-ben ismét – havonta megjelenő kulturális folyóirat volt, melynek néhány példánya az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményében található.

A lap szerkesztője az első szám *Beköszöntőjében* úgy vélte: az elmúlt idők vizsáljai után a társadalom óriási erőfeszítéseket tesz egy békésebb kor megteremtése érdekében. „Leplet vetni a múltra, feledni a sok fonákságot, s egy egészséges közvéleménnyé kell kialakulnia a társadalmi életnek”, melyben a „józan magyar becsület” és az „őszinte jellem” alakítja majd a közszellemet. Ebben az *Óbecse* című folyóirat hajlandó az élen járni, „fényleni fog, mint zivatarban a tisztító villám”, amennyiben a képviselő testület biztosítja a megjelenéséhez szükséges évi 1000 koronát.⁷¹ Lehet, hogy a toronyalja sokallotta a követelményt, mert nincs nyoma annak, hogy a lap újabb számai is megjelentek volna. Viszont különös jelentőségű, hogy Gönczi János jegyző, községi bíró megjelentette a *Bács-Bodrog vármegyébe kebelezett Óbecse nagy község szabályzata a községi népkönyvtár fölállítása, elhelyezése és kezelése* című dokumentumot, hiszen így megmaradt az utókor számára a város egyik első könyvtári működési alapszabálya

Három évvel később, 1909. február 7-én, I. sorozat, 1. szám megjelöléssel újra indult Feszl György községi közigazgatási gyakornok felelős szerkesztésével az *Óbecse*, amely most már kelendő óvatossággal csak vegyes tartalmú társadalmi havi közlönyként határozta meg magát, s amelyet minden hónap utolsó szombatján vehetett kezébe az olvasó. Címoldalán hatalmas betűkkel hirdette: Hass, alkoss, gyarapíts; s a haza fényre derül!. S az oldal záró soraként ott szerepelt a felhívás: Keresztények! Pártoljuk a keresztény sajtót! Az *Óbecse* 1909-es új sorozata – a március 14-i rendkívüli kiadványával együtt – összesen öt számot ért meg, és április 24-i száma – úgy tűnik – az utolsó volt. De az öt szám igazi ér-

deme, hogy folytatásban megjelentette Magiszter *Népoktatásunk intézményei* című munkáját. Auer István néhány versét is közölte, 1909. február 7-i számának második oldalán pedig bejelentette, megjelent a költő *Dalaimból* című kötete.

Az *Óbecse* című havi közlönyt Lux Mihály könyvnyomdája jelentette meg. A Lux-család Nagyikindáról került Óbecsére és a dokumentumok szerint a nyomda 1906. szeptember 23-án kezdte meg működését a városban. s úgy tűnik, Feszl György *Óbecse* című társadalmi, közművelődési vegyes tartalmú folyóirata volt az első kiadványa. Lux Mihály könyvnyomdai, könyvkötészeti és papírkereskedési vállalatát így hirdette az újságban: „Tisztelt n. é. közönség! Szíves tudomására hozom, hogy a fenti cég alatt új könyvnyomdát nyitottam. Nyomdám számára, mely az *Óbecse* c. társadalmi havi közlöny révén a keresztény sajtót képviselendi, teljesen új betűket és díszleteket szereztem be, minélfogva mindenemű nyomtatványt kívánatra a legcsinosabban, többféle színváltozatban képes vagyok előállítani: ú. m. meghívókat, üzleti számla- és levélpapírokat, eljegyzési kártyákat, körleveleket, stb. Litografált névjegyeket gyorsan és olcsó áron szállítok. Egyben ajánlom könyvkötészetemet és papírkereskedésemet, hol képes lapok nagy választékban a legjutányosabban vásárolhatók. Továbbá imakönyvek, jegykönyvek, rajz és írószerek, levélpapír, képeslap, album, emlék könyvek és fénykép albumok, naptárak mélyen leszállított áron. Magyar kir. postai értékjegyek elárusító helye: a Lux nyomda.”⁷² Lux Mihály azonban 1910. május 29-én bezárta óbecsei műhelyt és Zsablyára költözött, ahol 1908 óta ugyancsak működtetett egy nyomdát, ám 1913-ban erre is lakat került. Hat évvel később tért csak vissza Óbecsére, ahol 1919. május 23-án ismét megnyitotta a nyomdai műintézetét. Cégét fiai – János, Ferenc és Mihály – vitték tovább, Lux János könyvnyomdája 1930 és 1944 között meghatározó szerepet játszott a város művelődési életében.

⁷² Lux Mihály *könyvnyomda; Óbecse, 1909. február 7., 4. p.* – Pál Sándor kutatásai szerint Lux János könyvnyomdája „jelentette meg Balassa Pál lapját, a *Tiszamelléket* (1935), valamint Komáromi József Sándor *Hét* (1936) című lapját is. Később itt nyomták a *Hírnököt* (1937–1941) és *Tiszavidéki Kis Újságot* (1936–1939) is”. – Pál Sándor i. m., 230. p.

⁷⁰ Simonyi Mária, i. m. 313–314. p.

⁷¹ Lector: *Beköszöntő; Óbecse, 1906. szeptember 6., 1. p.*

Óbecsei Újság

Egyetlen helyi lap akadt Óbecsén, amely sikeresen vette fel a versenyt Grünbaum Pál (akkor már Galambos Pál) *Óbecse és Vidéke* című hetilapjával, s ez az *Óbecsei Újság* volt. Első száma 1911. szeptember 24-én jelen meg⁷³, s a világháború viszontagságait átvészelve, a forradalmaktól megtépázva, kisebbségi sorsban, 1920. január 25-én köszönt el az olvasótól.

A szépirodalmi, közgazdasági és társadalmi hetilap felelős szerkesztője Radoszavlyevits Vladimir, főmunkatársa pedig Bácskay Bódog volt. A feltűnően sok a hirdetés mögött a kiadó üzleti céljai rejlenek, előfordult, hogy a négy oldalas újság olykor hat oldalra bővült.

Az *Óbecsei Újság* sajátosan értelmezte a helyi tájékoztatás feladatát. Megjelenése első korszakában aránylag kevés hírt hozott az általános magyar valóság eseményeiről, s ritkán, elvétve tekintett ki Bács-Bodrog vármegyére is. Ezzel szemben a legjelentéktelenebb helyi eseményről is igyekezett beszámolni, a veszett eb marásától a leforrázott gyermek tragédiájáig mindenről hírt közölt. Az 1913-as esztendő néhány őszi hónapjának eseményei között tallózva ilyen hírek olvashatók a hetilap helyi tudósítóinak tollából: *Elveszett rendőr kutya, Megkerült inas, Sertéspestis, Kolera Óbecsén, Agyonrúgták a lovak, Megmarta a macska, Megmarta az eb, Késsel támadta meg a rendőrt, Rálőtt a haragosára, Veszett sertés, Tolvaj cipészinás, Tolvaj péksegéd, Bő szilvatermés, Ellopott üsző, Új tűzoltó elnök, Új illeték, Csalás a mérleggel, Gazdátlan ekevas, Tűz a szálláson, Érseki leirat, Orvosi kiküldetés, Főispáni felterjesztés, Katonai bejelentés, Félárú vasúti menetjegy, Új húszkoronás bankjegy, Züllött gyerekek, Szerbiába akartak szökni, Szerb katonaszökevény Óbecsén, Ófelségét rágalmazta, Romlott hentesáru, Elkobzott halak, Csecsemő holttest a padláson, Az öregasszony gyilkosa, Szívenszúrt kőműves, Esküvő, Eljegyzés, Közgyűlés, Temetés, Áthelyezés, Kinevezés, Elbocsájtás, Felmondás, Letartóztatás. Ez volt a hetilap, amely minden cipészinás-pofonról beszámolt. 1913 szeptemberében, az *Óbecsei Újság* három évének értékelésekor méltán állította a szerkesz-*

tő: „Mi nem azt írjuk meg, ami nekünk tetszik, mi megírjuk mindazt, ami mindenkit érdekel.”⁷⁴

1914-től, a nagy háború kitörésének pillanatában azonban megváltozott a lap arculata. az *Óbecsei Újság* valójában ekkor lett igazán szépirodalmi, közgazdasági és társadalmi hetilap. 1915. márciusában feltehetően maga Bácskay Bódog így látta az újságot: „Szerény kis lapunk immár ötödik éve szolgálja a lakosság, az igazi nép érdekeit. Oktat, tanít, felvidámít, hirdeti és követeli az igazságot, ápolja, gondozza a vallásos és hazafias érzületet, magasztalja az erényt, pusztítja a bűnt, s ellátja a közönséget minden szellemi táplálékkal, olvasmánnyal, ami javára és hasznára válik.”⁷⁵ Való igaz, az *Óbecsei Újság* ekkor már élen járt a háborús beszámolók tekintetében. Mars isten azonban ezt a szelíd kis orgánomot sem fogadta kegyeibe, s amikor az újság beszámolt a harangok hadba vonulásáról, csendesesen elköszönt az olvasótól is: „Kedves olvasóinktól mai számunkkal ideiglenesen búcsút veszünk. [...] Lapunk szellemi része mindig készen állott, az anyagiakra sem panaszkodhatunk, de minden hiába, nem lehet megfelelő és elegendő munkakészre szert tennünk, hogy szerény kis lapunkat kifogástalanul bocsássuk rendelkezésre. Kiadóhivatalunk nyomdájának más bokros teendői is vannak, így a kettő között kellett választanunk, és lapunk megjelenését függesztettük fel.”⁷⁶

Ettől kezdve az *Óbecsei Újság* csak alkalmanként adott hírt magáról. 1917. január 7-én kétoldalas rendkívüli száma köszöntötte a hűséges olvasókat, jelezve, hogy a negyedik háborús év küszöbén a hosszú hallgatás után kötelességének érzi életjelt adni magáról: „nem zártuk le kis lapunkat örök időkre, csak várni vagyunk kénytelenek a jobb munkaviszonyokra. [...] Kirtartás, türelem, áldozatkészség!” – szólt az újévi köszöntő.⁷⁷ Egy egész esztendőnek kellett elmúlnia, vérben és mocsokban, hogy a szerkesztők ismét egy rendkívüli számmal keressék fel az olvasókat: „Békés újesztendőt kíván az Óbecsei Újság is régi volt kedves olvasóinak. Ezt a reményekben teljes 1918 év beköszönté-

74 *Évforduló; Óbecsei Újság, 1913. szeptember 7., 1–2. p.*

75 *Kedves olvasóinkhoz!; Óbecsei Újság, 1915. március 14., 2. p. –*

76 *Búcsúzó; Óbecsei Újság, 1916. október 29., 2. p. –*

77 *Üdvözlét olvasóinknak; Óbecsei Újság, 1917. január 7., 1. p.*

73 *Az Országos Széchényi Könyvtárban az Óbecsei Újság, 1911. október 1.; 1. évfolyam, 2. számától található meg.*

sét ragadtuk meg, hogy kénytelen háborús pihenésünkben ismét életjelt adunk magunkról, hogy a mi szeretett hű olvasóink szemtől-szembe lássanak ígéretünk felújításával, melynek értelmében, amint a munkás viszonyok, papír és festék-árak megjavulnak, újhódott erővel szeretünk minden házba bekopogtatni szerény kis lapunkkal, üdvözetünk szálljon tehát minden jó barátunk felé szívünk teljes melegségével.”⁷⁸

Azután az *Óbecsei Újság* VII. megkezdett évfolyama derekán, 1919. június 22-én négy oldalon ismét megjelent. Felelős szerkesztője a kitartó és állhatatos ember, Bácskay Bódog volt, és Óbecsén, Radoszavlyevits Vladimir könyvnyomdájában nyomták továbbra is, aki maradt lapkiadó-tulajdonos. És a fejléc alatt ott szerepelt két szó, amit ettől kezdve minden lapszámon feltüntettek: Cenzúráztatott Óbecsén. És mégis, az elmúlt keserű esztendő megpróbáltatásai ellenére is volt valami lelkesedés a közszövegben: „Hosszú hallgatás után végre újra a kezünkbe vehetjük a tollat, hogy az évek előtt megszűnt Óbecsei Újság révén szólhassunk a közönséghez.”⁷⁹ A valóságban is új korszak kezdődött azzal, hogy vezércikként az új plébános, Petrányi Ferenc *Szociális ember* című írását közölte, és mellette, már-már a történelmi folytonosságot jelző, örök és szinte elnyúlhatatlan krónikás, a Lantos *Buzdító* című versét.

Az *Óbecsei Újság* Bácskay Bódognak köszönhetően, minden helyi lapnál – az *Óbecse és Vidékénél*, az *Óbecsei Hírlapnál*, az *Ó-Becsei Közlöny*nél és az *Óbecsei Hírmondónál* is – „irodalmibb” hetilap volt. Ez nem csak azt jelentette, hogy a helyi műkedvelő tollforgatók munkáinak mindenkor helyet biztosított, hanem azt is, hogy megjelenése három háborús évében a leggazdagabb volt a világháborús dokumentumanyaga, áradó bőségükben jelentek meg a frontokról küldött tudósítások, beszámolók, levelek, naplók, tárcák, karcolatok, de még a katonanóták összeírására és azok közlésére is gondot fordított a szerkesztő. Megjelenése idején közölt néhány forrás-értékű frontbeszámolót és hadifogoly-jelentést, s ezzel a krónikási szerepének is eleget tett.

1920. február 1-jétől már *Tiszavidék* címmel jelent meg, s június 4-ét – a trianoni békedik-

tátum aláírását – követően, érezhetően nem tudott mit kezdeni az új helyzettel. „A kocka eldőlt” – írta a lap némi képzavarral a vezércikk fölé 1920. június 6-án, a második oldalon pedig már beszámolt a helyi tanítóknak a városi jegyző előtt tett hűségesküjéről. Láthatóan kereste a túlélés lehetőségét, első oldalon kezdte közölni a végeleáthatatlan sporthíreket – 1921 februárjában a labdarúgás szabályait folytatásokban ismertette –, s tanulmányi cikkeket jelentetett meg a méhészet hasznáról. Biermann Mariska és Eszteleczky Gyuri versei mellett üde színpoltot jelent a temerini Pataricza Mihály *Tegnap vasárnap volt...* című költeménye, az egyik legszebb vers, amely a trianoni döntést követő csendes rémületben a vidékünkön megszületett.

A lapalapító Radoszavlyevits Vladimir nyomdász 1910, január 20-án jegyzete be az iparkamaránál óbecsei üzemét. Könyvnyomdája, könyvkötészete és papírkereskedése a halpaccal szemben várta a megrendeléseket. Hirdette is lépten-nyomon: „Elvállal minden könyvnyomdai és könyvkötészeti munkát, csinos és ízléses kivitelben a legolcsóbb árak mellett. Könyvkötészeti díszmunkák. Takarékpénztári és üzleti könyvek. Községi nyomtatványok raktára. Rajz- és írószerek. Az Óbecsei Újság szerkesztősége és kiadóhivatala.”⁸⁰ 1919-től 1934-ig a *Tiszavidékkel* párhuzamosan jelentette a szerb nyelvű lapját, a *Novo vreme* is.

A titokzatos és ismeretlen *Bácskai Gazda* és a felettébb igényes, országos kitekintésű *Ó-Becse és Vidéke*, és a nagy háború keserveiről, kínjairól és megpróbáltatásairól krónikási hűséggel beszámoló *Óbecsei Újság* által keretbe zárt közel fél évszázad Óbecse történetének máig legszebb korszaka volt.⁸¹ 1870-ben Óbecse közössége a kincstártól megvásárolta a kegyúri jogot, és a megváltott birtokán a maga ura lett. Minden lehetősége adott volt, hogy virágzó mezővárossá emelkedjen: Tiszai kikötője és révtartási

⁸⁰ Radoszavlyevits Vladimir könyvnyomdája; *Óbecsei Újság*, 1911. október 29., 4. p.

⁸¹ Simonyi Mária a felsoroltakon kívül sajtótörténeti munkájában megemlíti még a *Kitartás* (1899) és az *Ó-Becsei Friss Újság* (1902) című lapokat is, bár hozzáteszi, ezeknek egyetlen példánya sem ismert, mi több, ismeretei szerint 1912-ben egy másik *Óbecsei Újság* is helyet keresett magának a sajtópiacon, ennek azonban mindössze két-három száma jelenhetett meg. – Simonyi Mária, i. m. 311. p., 312. p. és 315. p.

⁷⁸ Békés újesztendőt; *Óbecsei Újság*, 1918. január 6., 1. p.

⁷⁹ Az olvasóhoz!; *Óbecsei Újság*, 1919. június 22., 2. p.

joga volt, három irányba futó úthálózata eleven kapcsolatot biztosított a vármegye gazdasági és kulturális központjaival. 1889-ben a vasút is elérte, nem sokkal ezután utcáin a villanyvilágítás is megjelent. Egyházi élete példásan rendezett volt, Bende József, Szulik József, Fonyó Pál, Jauch Ferenc és Kovács Huszka Ferenc plébánosok, és Mezey János, a nevezetes kántorkirály gondoskodtak arról, hogy templomai, iskolái, egyházi egyletei és olvasókörei mindenkor a szellemi gyarapodás fórumai legyenek. Magasan iskolázott és a fővárost is megjárt értelmisége – Zsótér Andortól, Grünbaum Pálon, Csupor Gyulán, Freund Józsefen és Szászy Istvánon át Szűcs Jánosig és Fárbás Józsefig – életvitelével és tevékenységével példát mutatott a szellemi igényesség tekintetében. És bár gazdasági föllemelkedése a közjavak felosztásakor a XIX. század utolsó évtizedében megroppant, a bankokban megjelenő tőkepénzek elvileg biztosíthatták volna a mezőváros virágkorának kiteljesedését. Hogy ez miért nem történt meg, annak oka – vagy az okok rendszere – minden bizonnyal ott rejlik a közel tucatnyi, helyben megjelent sajtó megsárgult lapjain, s várja a történétíró, aki fűrésző tekintetével a titok mélyére lát. Talán nem is költségvetési tervek és megvalósulások, nem is a járásosztási panamák és árvízmentesítési visszaélések titkait kell kutatni – hiszen ezek az ügyek valójában tisztán kibonthatók és fölfejtethők. Annak nyomát kellene fölfejteni a lapok tudósításából, hogy a város vezető alakjai, sorsának alakítói valóban megtettek-e minden tőlük telhetőt a közösség felemelése érdekében? Úgy sáfarkodtak-e a magyar hazában és a széles nagyvilágban szerzett tudásukkal, ismeretükkel és tapasztalatukkal, hogy azzal egyszermind a város boldogulását is szolgálták volna? Nincs helye a kétkedésnek, a polgári felemelkedés lényege, értelme, titka és erejének bizonyossága azonban – a közvetlen vallomások hiányában – valahol ott búvik meg az írott dokumentumok, a levéltárak, a könyvtárak, legfőképpen pedig a helyi sajtó közel tucatnyi orgánumának gazdag tárházában. Meggyőződésem, hogy kérdéseinkre a választ a jól felkutatott és felépített életrajzok, a pontosan rekonstruált szellemi portrék adhatják csak meg.

Tiszavidék

Az Óbecsei Újság 1920. január 25-én rövid hírben közölte, a lap következő száma *Tiszavidék* címmel fog megjelenni. A szépirodalmi, közgazdasági és társadalmi hetilap folyamatosan a nyolcadik évfolyamát jegyezte ugyan, amikor 1920. február 1-jén négy oldalon megjelent a *Tiszavidék*, a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz került város, magának hamar nagy tekintélyt teremtő lapja. Felelős szerkesztője – a folytonosság jegyében – Bácskay Bódog maradt, a szerkesztőség és kiadóhivatal azonban St. Bečej (de azért a zárójelben még Óbecse) főterén a Báróféle palotában volt. Továbbra is Radoszavlyevits Vladimir könyvnyomdájában nyomtatták, de „Cenzurázott St-Bečej-en”. Egy egész évnél kellett elmúlnia, hogy a változó idők jeleként 1921. október 24-én a szerkesztőség és kiadóhivatal Sztári Becsej Karagyorgyevity tereén legyen immár keresendő. Az összeomlott történelmi Magyarország még élő emlékezete, a vidéki sajtónak egy jól bejáródott üzeme, helyét kereste a megváltozott körülmények között. Nem kisebb gondokkal küszködött, mint hogy a megszólalást – a tények kezelésétől a társadalmi helyzet értékrendjének a teljes megváltozásáig – minden elemében és részletében újra meg kellett tanulni. 1923. január 28-án jelenik meg a lapban először a Vajdaság mint földrajzi meghatározás.⁸² Ezt követően csak két évvel később, 1925. június 21-i számában méltatlankodott a *Tiszavidék* Vajdaság tartomány irdatlan összegű, 57.377.780,64 dinárnyi adója felett.⁸³

A *Tiszavidék* 1922. szeptember 3-án a második oldalon rövid hírben közölte: a kedves modorú és atyai jóindulatú szerkesztő. Bácskay Bódog súlyos betegségben szeptember 2-án, pénteken meghalt.⁸⁴ A hetilap szeptember 10-i számát felelős szerkesztőként Tihanyi Ernő jegyezte, ez azonban csak átmeneti megoldásnak bizonyult, hiszen 1922. október 22-től a *Tiszavidéket* – egészen 1934. április 15-i megszűnéséig – felelős szerkesztőként Dr. Draskóczy Ede irányította, 1925. október 18-ától főmunkatársként pedig

82 (B. N.): **A Vajdaság vámbevételei**; *Tiszavidék*, 1923. január 28., 3. p.

83 **A Vajdaság adója**; *Tiszavidék*, 1925. június 21., 2. p.

84 **Bácskay Bódog**; *Tiszavidék*, 1922. szeptember 3., 2. p.; **Bácskay Bódog temetése**; *Tiszavidék*, 1922. szeptember 10., 3. p.

Rácz Imre dolgozott mellette. Nem sokkal ezután egy előfizetési felhívásban így mutatkozott be a lap: „Munkatársaink között a helyi magyar társadalom legkiválóbb tagjait találjuk, akik arra töreksenek, hogy olvasóinknak mindig elsőrendű szórakoztató és hasznos, nevelő-tanító olvasmányokkal szolgáljanak.”⁸⁵ Ekkoriban ölt új arculatot a Tiszavidék, s óbecsei községi lapból regionális közlönné válik, az oktatás, a művelődés és az egyházi élet terén „vajdasági” kitekintésre törekszik. A tudósítóhálózatát azonban láthatóan még nem szervezte meg, a híreket többnyire helyben gyártják, vagy hagyományos módon, telefonon szerzik be. Az 1926. január 31-i számban először jelentkezett a *Sport rovat* Pollák Ernő rovatvezető szerkesztésében, februárban pedig hat oldalra bővült a hetilap. 1927. május 8-án új típusú tördeléssel lépett az olvasók elé, megszűnt a hagyományos tömbszerűség – a hasábkok megbonthatatlan egymásmellettsége –, s a vezető cikkek önállóak, gondosan megformáltak lettek, címet és alcímet kaptak. Megjelentek a rovatok, közülük vezető helyre a külpolitikai híradás került, már nem számított ritkaságnak harsány fogalmazás sem: *Anglia és Oroszország között megszakadt a diplomáciai viszony* (1927. május 29.). 1928. február 5-étől Draskóczy Ede felelős szerkesztőként egyedül jegyezte az időközben „vajdasági” jelentőségűvé nőtt lapot.

A makói születésű Draskóczy Ede, akinek alakját Majtényi Mihály visszaemlékezésében nemes egyszerűséggel „a nagy kapacitású Draskóczy Ede”-ként⁸⁶ idézte meg, valamikor a forradalmak idején pályakezdő jogászként – afféle purifikátorként – került Óbecsére, ahol a nevezetes Székely Ignác ügyvédi irodájában kapott joggyakornoki állást. Indulása regényesre sikeredett, amennyiben a *Tiszavidék* 1920. február elsejei száma a hírek között beszámolt arról, hogy „Dr. Draskóczy Ede ügyvéd kedden délután 4 órakor tartja esküvőjét e helybeli ev. ref. templomban Székely Mária úrleánnyal, dr. Székely Ignác ügyvéd kedves leányával.”⁸⁷ Vajon felmérte-e a pályája elején álló fiatal ügyvéd,

hogy az Óbecsei kötődéssel mit vállalt magára? Egy, a hagyományait feladni kénytelen város háborútól, forradalmaktól kifosztott lakossága, melynek elesettségét és kiszolgáltatottságát csak tetézte az új, délszláv állam berendezkedésének ezernyi kényszere, a hatalmi önkénynek és a hivatali dölyfnek parttalan áradása – vajon mit kínálhatott a szépreményű polgárának? Akik valaha naggyá tettél a Tisza-parti mezővárost, már régen halottak, aki pedig tehetne érte valamit, vagy jobbnak vélte elhagyni a vidéket (Kovács Huszka Ferenc), vagy magába roskadva hallgatott (Galambos Pál). Lovász Pál, ifjú költőnknek *Tiszamentén* című verseskötete megjelenését követően 1922-ben a rendőri kihallgatást követő éjszakán kénytelen volt elhagyni a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság területét, Eszteleczky György költő, állástalan tanító pedig egy reménytelen hajnalon maga ellen fordította a fegyverét. A hivatalokban, a bankokban és az intézményekben idegen emberek ültek, akik mindenkit igazoltak, mindenkit elszámoltattak. Egyetlen ember létezett csak, aki egymagában testesítette meg a folytonosságot, a harmincöt éves újságírói múlttra visszatekintő Fárbas József. Ebbe az összeomlott világba érkezett Draskóczy Ede uram – és vele szinte egyidőben Petrányi Ferenc plébános, a későbbi mártír pap.

Draskóczy Ede és Petrányi Ferenc munkássága eredendően meghatározta Óbecse 1920–1944 közötti történetét, nekik köszönhető, hogy a város szellemében újjáépült és egyik központja lett a királyi Jugoszlávia kisebbségi magyar közösségének. Amikor Draskóczy a *Tiszavidék* élére került az első pillanattól kezdve a magyar kultúra, a magyar irodalom és művelődés ügyét szolgálta. Neki volt köszönhető, hogy elnöki vezetésével a Magyar Népkör a délvidéki magyarság vezető szellemi központjává vált. 1928 novemberében – a királyi Jugoszlávia megalakulása tízéves évfordulójának előestéjén (!) – fényesen megünnepezték a Magyar Népkör megalakulásának 60. évfordulóját, s a két napos ünnepség keretében mintegy húsz író jelenlétében kísérletet tettek a vajdasági magyar irodalom intézményes alapjainak megteremtésére. Draskóczy Ede ekkor már Szenteleky Kornél leghűségesebb támogatója volt, és egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy tetteivel a magyar írás, a

85 **A Tiszavidék t. olvasóihoz!** (Előfizetési felhívás); *Tiszavidék*, 1926. december 19., 2. p. és december 26., 2. p.

86 *Majtényi Mihály: Mindennapi kenyerünk; In: Szikra és hamu; Novi Sad – Forum Könyvkiadó, 1963. 212. p.*

87 **Esküvő;** *Tiszavidék*, 1920. február 1., 2. p.

magyar szellemi élet egykori tekintélyének a helyreállítását támogassa. Meggyőződése volt, hogy a Magyarországtól elszakított területek íróinak az adott helyzetben mindet meg kell tenniük a magyar irodalom intézményes megszervezése érdekében, s a maga publicisztikáját, újságírói tehetségét is ennek a szolgálatába állította. Szorgalmazta a művelődési egyesületek együttműködését,⁸⁸ melyhez fegyvertársakat is toborzott maga köré,⁸⁹ emlékeztetett a magyar irodalom hallhatatlan értékeire,⁹⁰ és a helyi hagyományok megőrzésének jelentőségére figyelmeztetett.⁹¹ A Magyar Népkör rendszeres évi közgyűlésén tartott elnöki beszédeiben a kisebbségi magyar sors alapvető gondjaira mutatott rá, tanulmányait lapjában a *Tiszavidék*ben rendre közölte is. S amikor Szenteleky Kornél és Csuka Zoltán a *Vajdasági Írás* című folyóirat megjelentetésén fáradozott, a *Tiszavidék* 1928. évi húsvéti mellékletében az óbecsei írók műveiből irodalmi összeállítást közölt.⁹²

1930 nyarán a belvárosi katolikus templom felépítésének évszázados jubileumát ünnepelték. 1932 nyarán költői versenyt hirdetett a hetilap, 1933 augusztusában pedig mély fájdalommal búcsúztak Szenteleky Kornéltól, s reménykedve adtak hírt az emlékének szentelt irodalmi társaság megalakulásáról.⁹³ 1934. februárjában Cziráky (Fetter) Imre az Alsóvárosi Katolikus Kör közgyűlésén elmondta bölcs beszédét, melynek lényege szerint: „A kultúrmunka sohasem

értéktelen, még akkor sem, ha a rendelkezésre álló anyag és az eszközök egyszerűek”. Időközben Ezüst Sándor néven Komáromi József Sándor verseivel és cikkeivel meghatározó alakja lett a lapnak, 1932-ben ő lett az okozója a *Karácsonyi zivatarnak* is. A *Tiszavidék* 1932. október 2-i számában ugyanis rövid kis ismertető közölte az olvasókkal, hogy „Noviszádon” megjelent a *Zivatar* első száma. Az irodalmi és művészeti szemle indulása az ismertető szerint biztató, és „hisszük, hogy a lap rövidesen jelentős erőssége lesz irodalmunknak”.⁹⁴ A folyóirat első száma az óbecsei Komáromi József másodéves bölcsész-hallgató beköszöntőjével jelent meg, feltételezhetően ő volt a (fő)szerkesztője a kiadványnak, hiszen a negyedik szám után Petrányi Ferenc plébános neki címezte heves támadását. Nem kevesebbet állított a tudós pap, mint hogy a fiatal író az istenkáromlás bűnébe esett, amikor azt állította, hogy „Krisztus nem is volt Isten”, s ezzel mélységesen megbotránkoztatta a keresztény embereket. Petrányi apátplébános dörgedelmes bírálatában azt állította, ilyen messzire az egyházellenes Renan sem merészkedett el. Az ifjú szerkesztő a következő lapszámban mondhatta el a maga mentegetőző véleményét, és természetesen visszautasította az őt ért vádak.⁹⁵ Hogy a fiatalok föllépése nagy feltűnést keltett, azt bizonyítja Szenteleky Kornél 1932. szeptember 30-án Cziráky Imréhez intézett levelének egy részlete: „A *Zivatar* törtetői – írta az irodalomszervező – mindenestre elérhetik azt, hogy a közönségnek megrendüljön a bizalma a mi értékebb, tisztább szándékú és minden tekintetben elhivatottabb írásainkban is. A Kalangyának eddig csak húsz előfizetője van Becsén.”⁹⁶

1934. évi első számában a *Tiszavidék* szerkesztője vezércikkben emlékeztetett arra, hogy lapja immár a huszonkettedik évfolyamát kezdte meg. „Amely mögött több mint két évtizedes múlt

88 d. e.: Végre; *Tiszavidék*, 1924. február 10., 1–2. p.

89 Dr. D. E.: Jozsity Mladen; *Tiszavidék*, 1922. augusztus 13., 2. p.

90 Dr. Draskóczy Ede: Jókai Mór; *Tiszavidék*, 1925. április 26., 1–2. p.

91 Dr. Draskóczy Ede: Emlékezés Dr. Szász Istvánról; *Tiszavidék*, 1929. december 8., 1–3. p.

92 Húsvéti melléklet; *Tiszavidék*, 1928. április 8., 4–7. p. – Benne: Dr. Draskóczy Ede: A becsei padok, 4. p.; Galambos Margit: Talizmán (vers), 4. p.; – s. –: Szép idők, derűs emlékek, 4. p.; Halász Béla: Fotográfiák (jegyzet), 4–5. p.; V.: Múlt és jelen, 5. p.; Pesitz János: Az emlékezetes húsvét – Oroszországi visszaemlékezések, 5–6. p.; Halász P. Lajos: Szép gyermekkor, jöjj vissza egy szóra, 6. p.; Lantos: Kisváros (vers), 6. p.; (V. T.): Kis emberek nagy ünnepe, 6–7. p.

93 A jugoszláviai magyar irodalom gyászja; *Tiszavidék*, 1933. augusztus 27., 2. p.; Szenteleky Kornél érdemeit méltatta a Magyar Közművelődési Egyesület; *Tiszavidék*, 1933. szeptember 17., 3. p.; Megalakul a vajdasági magyar írók „Szenteleky Kornél” társasága; *Tiszavidék*, 1933. szeptember 24., 2. p.

94 Megjelent a *Zivatar* első száma; *Tiszavidék*, 1932. október 2., 2. p.; Megjelent a *Zivatar* második száma; *Tiszavidék*, 1932. október 23., 3. p.

95 Petrányi Ferenc: Karácsonyi zivatar; *Tiszavidék*, 1933. január 1., 2–3. p.; Komáromi József: Karácsonyi zivatar; *Tiszavidék*, 1933. január 8., 3. p.

96 Szenteleky Kornél irodalmi levelei 1927–1933; Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Bisztray Gyula és Csuka Zoltán. *Kiadja a Szenteleky Társaság, Zombor – Budapest, 1943. 279. p.*

áll, joggal hivatkozhat arra, hogy megértette és teljesítette azokat a feladatokat, amiket a nagyközönség tőle, mint a közvélemény szócsövétől, elvár.”⁹⁷ Úgy érezte, becsületes múlttal és fiatalos reményekkel vághatnak neki a jövőnek. A szerkesztő, a kiadó és a közönség további együttműködésére számított, ám a *Tiszavidék* az 1934. április 15-i száma megjelenése után váratlanul megszűnt. Rövid kis írásban közölték: „Értesítjük a *Tiszavidék* t. olvasóit, előfizetőit és hirdetőit, hogy a lap megjelenését e számmal ideiglenesen beszüntetjük. A *Tiszavidék* szerkesztősége és kiadóhivatala.” 1934 elejétől már érezhetően romlott a lap nyomdai minősége, halvány, kopott, elmosódott lett az újság, helyel-közzel alig olvasható. Mintha elfogyott volna a hatalom részéről a jóindulat, a Tisza-mente kiválóan szerkesztett hetilapja a tavaszi párakkal együtt szállt a semmibe.

Lapok – és a kisebbségi útkeresés

A *Tiszavidékkel* egyidőben 1926. január 3-a és 1932. december 24-e között hét éven át jelent meg a *Sztáribecseji Járás* című politikai, szépirodalmi és közgazdasági hetilap. Felelős szerkesztője dr. Balassa Pál ügyvéd, tartománygyűlési képviselő volt – aki gyakran Bál.-ként írta alá vezércikkeit –, és a Narodna Štamparija könyvnyomdában nyomtatták. Lapkiadó tulajdonosként ugyancsak a Narodna Štamparija volt feltüntetve. Szombatonként jelent meg, rendszerint négy, alkalmanként hat oldalon. Népiesebb lap volt a társánál, 1926 és 1930 között itt jelentek meg Cziráky Imre *Mihál bácsi levelei* című sorozatának epizódjai, hallatlan népszerűséget hozva ezzel a szerzőjüknek. Vécsey Géza – aki rendszeresen publikált a *Tiszavidékben* is – itt jelentette meg *Sztáribecsej és a sztáribecsejiek monográfiája* megírásához szükséges adatgyűjtési kezdeményezését,⁹⁸ hogy *Régi törtérik* címmel 1930. október 3-ától két éven át, egészen 1932 végéig hosszú sorozatban jelentesse meg a város elfeledett történeteit.

A lap késszítői 1927 februárjában fényesen megünnepelték Petrányi Ferenc 25 éves papi jubileumát⁹⁹, egy héttel később pedig a második

oldalon Szászy István halálhíréről számoltak be: „Özv. dr. Szászy Istvánné, született Péntek Maitild, úgy a maga, mint az alább felsorolt rokonság nevében szomorodott szívvel jelenti, hogy a legdrágább férj, Dr. Szászy István, az összes gyógytudományok tudora, műtősebész, okl. tisztiorvos, nyug. községi orvos, Torontál vármegyei tisztiorvos, volt tényleges m. kir. honvéd ezredorvos, 27 év óta a bácsmegyei Óbecse község orvosa f. é. 23-án este 9 órakor, áldásos életének 66-ik, boldog házasságának 38-ik évében csendesen elhunyt, visszaadva jószágos lelkét Teremtőjének. Drága halottunk porrészeit február 25-én délután 3 órakor kísérik ki a református temetőbe. Szentendre, 1927. február 24. – Dr. Szászy Béla igazságügyi államtitkár, özv. Benkő Istvánné, sz. Szászy Etelka, özv. Szalay Lászlóné, sz. Szászy Margit, Szászy Lajos m. kir. keresk. főtanácsos, testvéreik, családjakkal.”¹⁰⁰ Szmik Gyula gyógyszerész méltatást ígért az egykori pályatársról, ez azonban soha nem jelent meg. A *Sztáribecseji Járás* 1932 karácsonyi számával váratlanul megszűnt. „A *Sztáribecseji Járás* megjelenését ezen évfolyammal ideiglenesen beszünteti. Nem jelenti ez azt, hogy a lap megjelenni soka többé nem fog, csupán azt, hogy a mostani viszonyok között célszerűbbnek találjuk az ideiglenes beszüntetést. – A *Sztáribecseji Járás* szerk. és kiadóhivatala.”¹⁰¹ Hogy ismételtlen a szerb politika jószándékának hiánya állt a viszonyok megváltozása mögött, az egészen valószínű. Már csak egy szép búcsúra futotta az erőből: a lapszerkesztő megírta, amitől minden újságíró retteg, *Az utolsó vezércikket*. „Hét esztendeje annak – olvasható a keserű számvetésben –, hogy a járási magyarság helyzetének józan, megfontolt mérlegelése után jónak, szükségesnek láttuk egy bátorhangú, a járási magyarság érdekeiért síkra szálló hetilap megjelenését. A közönség lelkes megértéssel fogadott bennünket, e lap köré csoportosult, és e lap köré csoportosulva ki is tartott, egészen az utolsó vezércikkig. Kettős cél vezetett bennünket: becsületes magyarok, és becsületes állampolgárok szócsöve akartunk len-

97 **Huszonkettedik**; *Tiszavidék*, 1934. január 7., 1. p.

98 Vécsey Géza: **Kérelem**; *Sztáribecseji Járás*, 1927. január 30., 2. p.

99 **Petrányi Ferenc**; *Sztáribecseji Járás*, 1927. február 27., 2. p.

100 **Dr. Szászy István**; *Sztáribecseji Járás*, 1927. március 6., 2. p.

101 **Megszűnik a Sztáribecseji Járás**; *Sztáribecseji Járás*, 1932. december 17., 2. p.; **A sztáribecseji járás ideiglenesen beszünteti a működését**; *Sztáribecseji Járás*, 1932. december 24., 2. p.

ni, meg akartuk védeni a járási magyarság jogos igényeit a törvényes keretek között, és rá akartuk őket nevelni arra, hogy becsületes magyarságuk mellett becsületes honpolgárai is legyenek új hazájuknak. Országos és községi politikai ügyekben is véleményt nyilvánítottunk, érzékenyen figyeltünk a járási magyarság minden kulturális megmozdulására, de nem szüntünk meg hangoztatni azt sem, hogy jól felfogott érdekünk, de egyúttal emberi kötelességünk is, hogy a magunk féltve őrzött kultúrája mellett érdeklődéssel figyeljünk fel az államalkotó szerb nép kultúrájára is, és így a legnemesebb megnyilatkozások aranyhídján hozzuk közel egymáshoz az egymás becsületes támogatására, megbecsülésére oly nagyon rászoruló lelkeket. [...] Nem a csüggedés, nem a kishitűség veszi ki a tollat a kezünkből, munkánk sincs elvégezve még, mert minden új nap új feladatok megoldását rója elénk, de a megváltozott körülmények ma azt tanácsolják, hogy csukjuk be az ajtót.”¹⁰² Hogy hatósági tiltás, rendőri zaklatás, vagy a cenzúra dölyfe okozta a hetilap halálát, az később sem derült ki. Annyi bizonyos, most is, mint mindig, a szerkesztőség ideiglenesnek hitte az elhallgatást, de a lap kiadójának – Preradovics Aca főszerkesztőségének idején – nem volt ereje fenntartani az újságot.

1936–1939 között jelent meg Óbecsén a *Tiszavidéki Kis Újság* című nyolcoldalas közgazdasági, társadalmi és művelődési hetilap. Szerkesztője a *Tiszavidék* korábbi újságírója, Halász Lajos volt, és Lux János könyvnyomdájában „nyomatott Sztáribecsejen”. Ennek a lapnak azonban csak egyetlen példánya, az 1939. július 8-i (III. évfolyam 28. száma) ismert, s ebből messzemenő következtetéseket levonni nem lehet. Még mostohábban bánt az idő a Csepella József szerkesztette, és független hetilapként megjelenő *Új Tiszavidékkel*, Emlékét csupán az 1939. május 13-i száma első oldalának fénymásolata őrzi, s ebből kiderül, hogy a lapnak ez már a második évfolyama volt.

1939. április 9-i keltezéssel került az olvasók kezébe a *Vagyunk* című, írógéppel sokszorosított önképzőkori diáklap első száma. Hogy a szerkesztők komolyan vették a feladatot, és valóban szép jövőt reméltek a szépirodalmi és

közművelődési folyóiratnak, bizonyítja, hogy jelezték: az I. évfolyam 1. számát tartja a kezében az olvasó. D. E. (az ifjú Draskóczy Ede) *Magyar lányok, fiúk* című beköszöntő soraiban figyelmeztetett arra, milyen súlyos kötelességgel jár maga az élet, nem szabad felelőtlenül múlni hagyni az időt. „Akadtunk néhányan, kik nem maradtunk tétlenül, kik ereinkben érezzük az élni akarás erőteljes lüktetését”, s mert másokat is munkára szeretnének buzdítani, megalakították hát a Magyar Önképzőkört. „Mikor más alkalom nincs rá, módot nyújtottunk a magyar ifjúságnak, hogy megismerje íróinkat és költőinket, hogy megismerje a magyar irodalmat.” Ennek a szellemi körnek volt hivatalos lapja a mindössze négy oldalas *Vagyunk*. „Meghívtunk mindenkit, minden fiatal törekvő magyart, hogy együtt dolgozzunk, együtt műveljük magunkat” – írta ugyancsak az első oldalon szereplő rövid kis jegyzetében egy bizonyos Sz. Z.¹⁰³ P. F. *Húsvéti hangulat* és K. Gy. *Április* című karcolata, P. F. *Egy régi vers* című költeménye és D. L. *Petőfi János vitéze* című dolgozata klasszikus diákkori zsenge. A diáklap második száma 1939. április 23-án jelent meg, s a második oldalán közölte Fejes Lili A mai lányok című dolgozatát, melynek utolsó mondatainak egyike az igazán megrendítő: „Nézzétek el, ha netalán írásom hiányos lenne, mert ez az első magyar dolgozatom.”

A hatalom azonban nem tűrte a rebelliseket. A szerb királyi rendőrség nyomozást, a járási szerkesztőség pedig titkos gyülekezés szervezésének vádjával eljárást indított az önképzőkori délutánokon megjelent, és a fiatal érdeklődők számára irodalomtörténeti előadást tartó Draskóczy Ede ügyvéd ellen, akit végül öt napi elzárásra és 1500 dinár pénzbírságra ítélt. A kézzel sokszorosított diáklap megjelentetőit – ifjabb Draskóczy Ede és Pásthly Ferenc VII-es, és Danis László VI-os diákokat kizárták a gimnáziumból. Az *Új Tiszavidék* felelős szerkesztője, Csepella József *Az érem másik oldala* című vezércikkében óvatosan tiltakozott a hatóság brutális fellépése ellen, kiemelve: „lelkiismeretünk alapos megvizsgálása után is szemrebbenés nélkül állíthat-

102 (fi): **Az utolsó vezércikk**; *Sztáribecseji Járás*, 1932. december 24., 1. p.

103 D. E.: **Magyar lányok, fiúk**; *Vagyunk*, 1939. április 9., 1. p.; Sz. Z.: **Indulunk**; u. o.

jük, hogy nemigen volt valaha a világtörténelem folyamán lojálisabb kisebbség a mienknél”.¹⁰⁴

A Délvidéknek az anyaországhoz történt viszszacsatolását követően 1942. február 14-e és 1944. szeptember 30-a között, a megváltozott körülmények közepette jelent meg az *Óbecsei Járás* című politikai, társadalmi és közgazdasági hetilap. Felelős szerkesztőként Szonomár László – 1943. április 17-től Tiszavölgyi-Szonomár László. – jegyezte, felelős kiadója Terék Márton – 1943. május 8-tól vitéz Terék Márton – lapkiadó-tulajdonos volt. A szerkesztőséget Óbecsén, a Szent István tér 1. száma alatt rendezték be, s a Hungária könyvnyomdában nyomtatták. Az újság szombatonként jelent meg hat oldalon, s a háborús események erősen meghatározták hangvételét és az arculatát, egyetlen pillanatra sem volt feledhető, hogy háborús körülmények közepette jelent meg. Gyakran figyelmeztetett a hadi nyereszkesedők túlkapásaira, a beszolgáltatási kötelezettségekre és a rendeletek betartásának szükségességére.¹⁰⁵

Mégsem ez volt a meghatározó az *Óbecsei Járás*ban, sokkal inkább a magyar élet újrakezdése felett érzett öröme, a felszabadulás derűje sugárzott a tudósításokból. Visszatérő témája volt a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség feladatainak meghatározása és az eredményeinek a számbavétele,¹⁰⁶ az ONCSA-házak felavatása,¹⁰⁷ vagy a KALOT kultúrtevékenységének a méltatása.¹⁰⁸ Esemény volt Cziráky Imre búcsúztatása, aki népoktatás-

ügyi titkári kinevezését követően az óbecsei Alsóvárosból Zomborba költözött,¹⁰⁹ valamint, hogy megünnepelték a Magyar Népkör működésének 75 éves jubileumát.¹¹⁰ 1942 májusától szeptemberéig Laczkovics Antal nyugalmazott igazgató-tanító folytatásokban jelentette meg *Az óbecsei Magyar Polgári Dalkör történetét*.

A nagy háború pokoli megpróbáltatásai, a forradalmak, majd a szerb csapatok bevonulását követő terror eseményei közepette újjászülető *Óbecsei Újság* első, 1919. június 22-én megjelent száma vezércikkében Petrányi Ferenc plébános a *Szociális ember* magasztos küldetéséről írt, meghatározva ezzel az egymásrautaltság megkerülhetetlen valóságát. A történelem írta forgatókönyv szerint negyed évszázaddal később, az *Óbecsei Járás* utolsó, 1944. szeptember 30-i számának vezércikkében ugyanaz a Petrányi Ferenc *Országos engeszteléssel mentsük meg nemzetünket* című írásában szólt a szorongó közösségéhez. Néhány nappal később, 1944. október 8-án a városba bevonuló szerb partizánok az elsők között tartóztatták le, a Centrál kávéház pincéjébe vitték, ahol kegyetlenül megkínózták, majd kivégezték. Petrányi Ferenc apátplébános, a bécsi Pazmaneum egykori jeles növendéke 1944. október 14-én halt meg, lezárva a délvidéki – és benne az óbecsei – magyarság egy újabb tragikus korszakát.

Óbecse mezőváros (majd nagyközség) életének 1882–1944 közötti több mint nyolc évtizednyi történetét közel másfél tucatnyi hírlap, félszáznál is több, néven nevezhető krónikása, tudósítója, szerkesztője – köztük nem egy országos híru tudós, költő egyházi méltóság, gazdálkodó, néptanító, orvos, ügyvéd, és a pénzvilágban jártas közgazdász, mindahány az írás elkötelezettje – állt a tájékoztatás szolgálatába, hogy a modern kor kihívásainak megfelelően, együvé formálja a boldogulás lehetőségét kereső közösséget. A korszak a megújulási kísérleteiben vergődő, az iparosításnak vidéken kellő eréllyel ellenálló rendi Magyarország egyre reménytelenebb küzdelmének a kora volt ez. A járásosztásnak nevezett – voltaképpen a közvagyon felosztásáról szóló

104 Cs. [Csepella József]: *Az érem másik oldala*; *Új Tiszavidék*, 1939. május 13., 1. p.

105 **Vagyonelkobzás, súlyos fegyház- és börtönbüntetés vár a háborús nyereszkesedőkre**; *Óbecsei Járás*, 1943. október 30., 1–2. p.; **Termelési és beszolgáltatási köteleesség az új gazdasági évben**; *Óbecsei Járás*, 1944. május 6., 1–2. p.; **Milyen címen mérséklük a beszolgáltatási köteleiséget?**; *Óbecsei Járás*, 1944. június 3., 1–2. p.; **Az ételmisszer ellátás újabb szabályozása**; *Óbecsei Járás*, 1944. május 6., 2. p.

106 **A D.M.K.Sz. feladatai és munkája**; *Óbecsei Járás*, 1942. február 14., 1–2. p.

107 **Az ONCSA házak ünnepélyes átadása Óbecsén**; *Óbecsei Járás*, 1942. november 28., 2. p. és december 5., 2. p.

108 **Kitűnően sikerült a belvárosi KALOT színelőadása** (Ugrin József: *Virradat*); *Óbecsei Járás*, 1943. március 13., 1. p. és március 20., 2. p.; **Az óbecsei KALOT nagysikerű színelőadása** (az egykori Földműves Ifjúsági Egyesület Lukács István Aranyigazság című színművét adta elő); *Óbecsei Járás*, 1943. április 24., 2. p.

109 **Búcsúest Cziráky Imre tiszteletére**; *Óbecsei Járás*, 1942. október 3., 2. p.

110 **Az óbecsei Magyar Népkör évi közgyűlése**; *Óbecsei Járás*, 1943. május 8., 1–2. p.

– nagy kapitalista vállalkozás nyomán egyesek óriási tőkéhez jutottak, ez azonban nem vezetett az ezzel arányos polgári életforma kialakulásához. Vagy ha mégis, ezzel nem járt együtt az oktatási-nevelési, a szociális és közjóléti, gazdasági vagy pénzügyi, vallási és művelődési élet kellő súlyú intézményesülése. Bizonyosság erre, hogy a Magyar Népkörön, a Magyar Dalárdán kívül nem akadt egyetlen egyesület, társulat vagy polgári közösség sem, amely túlélte volna az első világháborút, Magyarország összeomlását, és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulását. (Hírlap is csak egy, az *Óbecsei Újság*, a *Tiszavidék* közvetlen elődje.) Lehet, hogy már az is csoda, hogy ez megtörtént; sőt, egészen biztosan az. Éppen erről az óriási küzdelemlről, a folytonos újrakezdésről, a hatalmas megtorpanásokról, az elképzelések lépésről lépésre történő megvalósításáról és a közösen elszenvedett nagy kudarckokról szólnak a vezércikkek, beszámolók, tudósi-

tások és tudományos okfejtések, amelyeknek lapjaink teret adtak. Óbecsét átszelte a vasút, de a kórházát soha nem tudta magának megteremteni. Iparról álmódott, de a kender- és a keményítőgyárnál többre nem futotta az erejéből. Létrehozta a maga villanytelepét, de személyszállításra és áruforgalomra alkalmas kikötője sohasem volt – a XX. század első évtizedében mégis egyszerre négy bankja, takarékpénztára is volt a városnak. Asztaltársaságok tucatjaitól voltak hangosak a kávéházi estek, de tudós társasága soha nem szerveződött közösségbe – 1928-ban mégis a 60 éves Magyar Népkör ünnepén fogalmazódott meg a saját útját járó „vajdasági” magyar irodalom intézményesítésének igénye. Hogy szép és nemes történetek-e ezek, vagy megérdemelt vereségek? – erről szólnak a lapok, és azok az életművek, amelyek ott rejtőzködnek a megőrzött vagy ma is kallódó hasábokon. Az óbecsei hírlapírás nagy-nagy történetében.

